

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA PABIANICE
NA LATA 2016-2022
[projekt]

Pabianice 2016

Spis treści

*projektu kluczowego – Modernizacja i rozwój komunikacji miejskiej w Pabianicach*²⁴

*projektu kluczowego – Poprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej Gminy Miejskiej Pabianice*²⁵

*projektu kluczowego – Optymalizacja zużycia energii ciepłej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno - przesyłowych i rozdzielczych*²⁶

*projektu kluczowego – Łódzki Tramwaj Metropolitalny*²⁷

Wstęp

Strategia rozwoju jest dokumentem wyznaczającym najistotniejsze kierunki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Określa wizję, misję, założone obszary i cele strategiczne oraz pola operacyjne, jak również wskazuje na otwarte kierunki działania. Zalecenia Komisji Europejskiej mówią, że każda jednostka samorządowa swoje działania, a zwłaszcza inwestycje finansowane ze środków Unii Europejskiej, powinna podejmować w oparciu o jasno sformułowany plan długofalowego rozwoju. Jest to istotne tym bardziej teraz, gdy rozpoczyna się kolejny okres programowania Funduszy Europejskich na lata 2014-2020. Profesjonalne budowanie dokumentu strategicznego wymagało także wdrożenia działań uspołeczniających (konsultacje z głównymi interesariuszami Strategii).

Budując Strategię Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 (dalej: SRMP 2016-2022) przyjęto zasadę, że wszystkie zidentyfikowane kierunki działania powinny realizować zasady podejścia obszarowego, tj. ukierunkowanego na realizację projektów zintegrowanych i partnerskich, inkorporujących korzyści synergiczne, a za rozwój Miasta odpowiedzialność ponoszą nie tylko władze samorządowe, ale także inne podmioty, w tym przedsiębiorstwa, organizacje samorządowe i mieszkańcy.

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 została opracowana w oparciu o perspektywę wizji regionu w 2020 roku i kraju w roku 2030, podkreślając jego specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie do jego charakterystyki, wyzwań i potrzeb. Przedłożona Strategia będzie zatem dokumentem pomocnym przy realizacji wyznaczonych perspektywicznych kierunków rozwoju regionu, dążeniu do osiągnięcia najważniejszych celów. Strategia jest dokumentem programowym, który określa cele rozwoju i stwarza ramy dla przyszłych projektów. Takie podejście zgodne jest z zasadami przygotowywania dokumentów strategicznych, w których wskazuje się wyłącznie kluczowe obszary interwencji.

Niniejszy dokument składa się z części programowej, stanowiącej najważniejszy rezultat procesu budowania Strategii Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022, zawierającej wizję, misję, specjalizacje i cele strategiczne, oraz pola operacyjne i otwarty katalog kierunków działania. Część programowa zawiera również wskazanie źródeł finansowania, analizę spójności Strategii z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz szczegółową procedurę monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii. Integralnym elementem Strategii są załączniki:

1. Załącznik nr 1. Diagnoza społeczno-gospodarcza.
2. Załącznik nr 2. Analiza SWOT.
3. Załącznik nr 3. Raport z badania ankietowego.
4. Załącznik nr 4. Karta projektu.

1. Metodologia

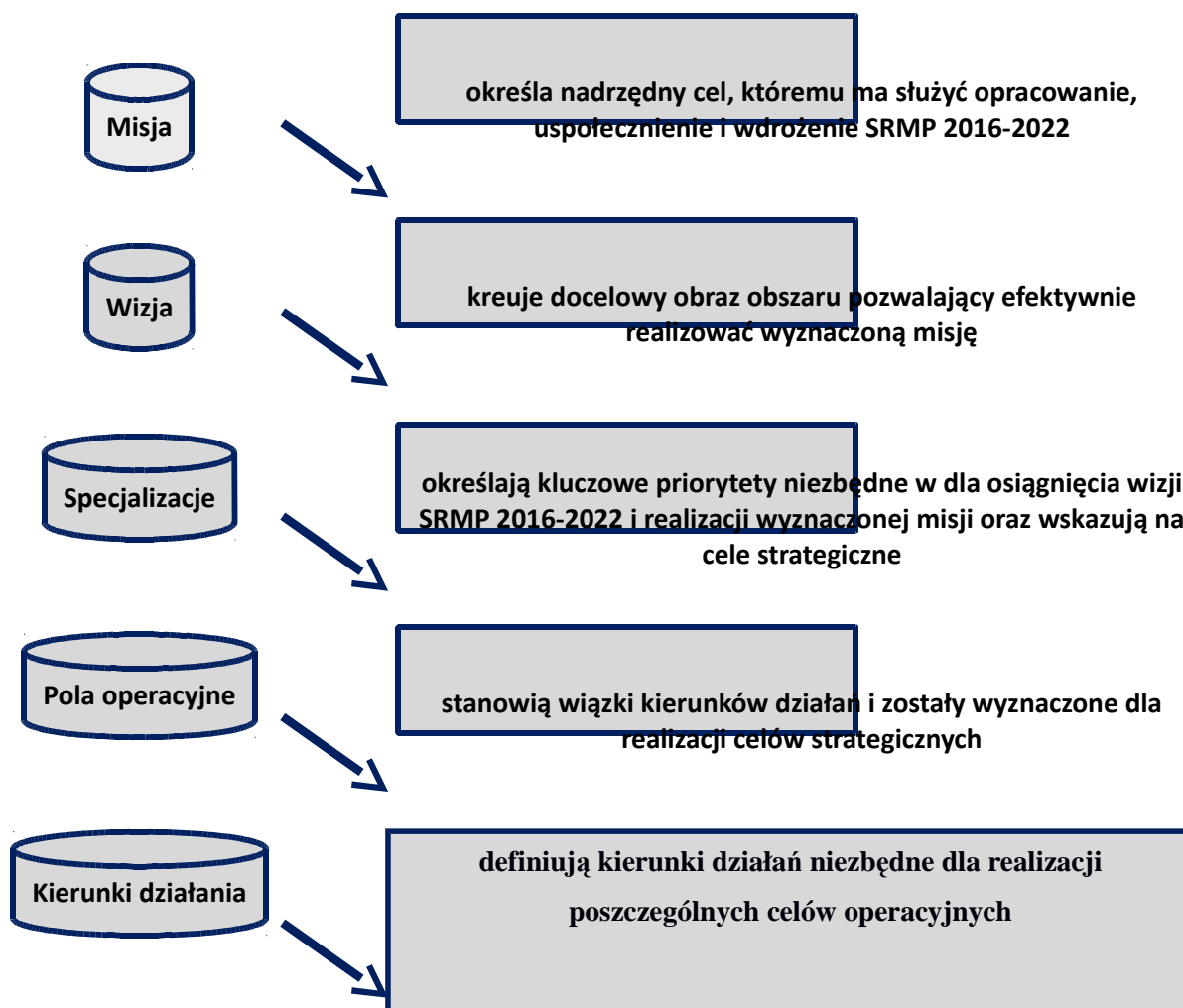
Proces budowy Strategii Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 przebiegał wieloetapowo:

1. Opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej – celem było stworzenie obrazu obecnej sytuacji miasta w aspektach społecznych i gospodarczych, a także ocena potencjału rozwojowego. Efektem prac zespołu było powstanie diagnozy, opisującej podstawowe uwarunkowania rozwojowe miasta. Dokument został opracowany w oparciu o dane zastane, pozyskane m.in. z Banku Danych Lokalnych, Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Miejskiego w Pabianicach.
2. Badanie ankietowe mieszkańców Miasta Pabianic – celem było uzyskanie jak najszerszych informacji od mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych dotyczących poziomu jakości życia, warunków rozwoju działalności, identyfikacji problemów oraz kluczowych kierunków rozwoju obszaru. Każdy uczestnik badania miał także możliwość wskazania konkretnego rozwiązania, propozycji zadania do realizacji w okresie 2016-2022 na terenie miasta.
3. Analiza mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń rozwoju (analiza SWOT) – celem było przeanalizowanie obecnych mocnych i słabych stron miasta, a także szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia jej dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza SWOT została podzielona na szereg obszarów tematycznych takich jak: położenie, zasoby naturalne, demografia, infrastruktura społeczna, gospodarka, infrastruktura techniczna, powiązania zewnętrzne. Analizę SWOT przeprowadzono między innymi w trakcie warsztatów strategicznych.
4. Przygotowanie projektu planu strategicznego – celem była identyfikacja kierunków rozwoju Miasta Pabianic na lata 2016-2022 w podziale na cele strategiczne, operacyjne oraz otwarte kierunki działania. Plan strategiczny powstał w oparciu o wcześniejsze analizy, opracowania, materiały wypracowane w trakcie warsztatów, jak również w wyniku badania ankietowego mieszkańców. Projekt Strategii został także opracowany w oparciu o założenia przyjęte/wynikające z dokumentów strategicznych wyższego szczebla tj. powiatowego, wojewódzkiego, krajowego oraz europejskiego.
5. Opracowanie procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii – celem było opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji celów i realizacji poszczególnych kierunków działań oraz aktualizowania dokumentu.

Podstawą wyznaczania strategii rozwoju Miasta Pabianic jest określenie misji i wizji oraz wyznaczenie specjalizacji i pól operacyjnych, a także przypisanie im celów strategicznych. Do każdego pola operacyjnego rekomendowano proponowane kierunki działania, jednakże nie mają one

charakteru zamkniętego, co oznacza, że mogą być modyfikowane i rozszerzane. Do SRMP 2016-2022 wprowadzono także proponowane projekty oraz opracowano *Kartę projektu* umożliwiającą wprowadzanie do dokumentu nowych projektów. Decyduje zgodność z tematyką obszaru strategicznego. Okres obowiązywania Strategii Rozwoju Miasta Pabianic to przedział lat 2016-2022.

Rysunek 1 Podstawowe definicje

Źródło: Opracowanie własne.

2. Wizja i misja

2.1. Wizja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii wizja Miasta Pabianic zdefiniowana została w następujący sposób:

W 2025 r. na terenie Miasta Pabianic:

- panują atrakcyjne warunki do zamieszkania;
- przestrzeń cechuje estetyka i ład;
- dziedzictwo kulturowe jest dobrze zachowane i promowane;
- mieszkańcy wykazują wysoką aktywność obywatelską i chętnie uczestniczą w procesach integracyjnych;
- władze samorządowe i instytucje publiczne komunikują się z mieszkańcami, informując o prowadzonych i planowanych działaniach;
- turystyka zwłaszcza kulturowa stanowi ważny element lokalnego rynku pracy i dochodów miasta;
- istnieje korzystny klimat dla rozwoju inwestycji, przedsiębiorczości i zatrudnienia;
- rozwija się edukacja i wzrasta kapitał intelektualny;
- dostęp do opieki medycznej jest dobrze zabezpieczony;
- przestrzeń gminy pozbawiona jest barier dla osób niepełnosprawnych;
- wykorzystywane są odnawialne źródła energii i istotnie ograniczono emisję zanieczyszczeń do ekosystemu;
- obszar jest dobrze skomunikowany zewnątrz oraz spójny wewnątrz pod względem transportowym;
- wzmocniono mechanizmy zarządzania w samorządzie, w tym w zakresie zarządzania kryzysowego;
- wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego.

Wizja precyzyjnie określa pożądane cechy Miasta Pabianic oraz precyzuje kluczowe wartości Strategii. Wizja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób tak, aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

2.2. Misja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii misja Miasta Pabianic zdefiniowana została w następujący sposób:

Misją Miasta Pabianic jest prowadzenie polityki rozwoju opartej na:

- współpracy z samorządami Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego;
- zaangażowaniu mieszkańców;
- bazowaniu na potencjale wewnętrznym w szczególności dziedzictwie kultury i historii oraz dziedzictwie przemysłowym;
- realizowaniu zasad polityki równości płci i równości szans oraz uwzględnieniu potrzeb grup defaworyzowanych;
- uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju, gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów;
- przywracaniu i utrwalaniu ładu przestrzennego;

Misja precyzyjnie wskazuje cel działania Miasta Pabianic oraz precyzuje kluczowe obszary Strategii. Misja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób tak, aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

3. Założenia strategiczne

3.1. Logika założeń strategicznych

W rezultacie analizy:

- wyzwań rozwojowych określonych w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, w tym: Strategia Europa 2020; Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK); Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo; Krajowy Program Reform – Europa 2020; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie; Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2020; Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020; Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020; Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój; Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; Program Operacyjny Inteligentny Rozwój oraz Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020;
 - potrzeb inwestycyjnych określonych w trakcie badań ankietowych, badań kwestionariuszowych, warsztatów strategicznych i analizy dokumentów źródłowych;
 - nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, w ramach której różnorodna gama podmiotów uzyska możliwość dofinansowania projektów rozwojowych i która premiuje, oprócz znanych z poprzedniego okresu programowania wartości horyzontalnych (np. równość szans, zrównoważony rozwój, ochrona środowiska, wykorzystanie technik informacyjnych i komunikacyjnych, zatrudnienie), także działania zintegrowane i realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, wielopoziomowe zarządzanie, oraz większe zaangażowanie innych partnerów rozwoju;
 - odgórnych rozwiązań instytucjonalizacji działalności rozwojowej określonych przepisami prawa, w tym przede wszystkim w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) oraz Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383);
- a. rekomenduje się przyjęcie logiki interwencji opartej o następujące specjalizacje:
- Specjalizacja dominująca – funkcja mieszkaniowa;
 - Specjalizacja wspomagająca I – funkcja przemysłowa;
 - Specjalizacja wspomagająca II – funkcja kulturotwórcza i rekreacyjna.

Tabela 1 Logika założeń strategicznych

Specjalizacja	Cel strategiczny	Pole operacyjne
---------------	------------------	-----------------

Specjalizacja dominująca – funkcja mieszkaniowa	Zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych oraz zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne	1.1. Mieszkalnictwo
		1.2. Edukacja
		1.3. Aktywne i zdrowe społeczeństwo
		1.4. Usługi czasu wolnego
		1.5. Aktywność społeczna
		1.6. Infrastruktura techniczna
		1.7. Efektywne zarządzanie w samorządzie
Specjalizacja wspomagająca I – funkcja przemysłowa	Absorpcja kapitału inwestycyjnego, rozwój współpracy gospodarczej, wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz innowacyjności w sektorze MŚP	2.1. Strefa inwestycyjna
		2.2. Obsługa inwestora promocja gospodarcza
		2.3. Lokalna przedsiębiorczość i rynek pracy
Specjalizacja wspomagająca II – funkcja kulturotwórcza i rekreacyjna	Wykorzystanie dziedzictwa historii i kultury na potrzeby rozwoju turystyki rekreacji	3.1. Estetyka przestrzeni publicznej
		3.2. Dziedzictwo kultury i przyrody
		3.3. Turystyka i rekreacja

Źródło: Opracowanie własne.

3.2. Specjalizacja dominująca – funkcja mieszkaniowa

Celem głównym Specjalizacji dominującej, którą określono jako funkcja mieszkaniowa jest zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych oraz zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne. Założono iż w horyzoncie SRMP możliwe będzie przekształcenie Pabianic w miejsce atrakcyjne do zamieszkania, stanowiące centrum sypialniane Łodzi. Oczywiście jest, że Pabianice nie mogą bezpośrednio konkurować, z atrakcyjnym w skali województwa, łódzkim rynkiem pracy, dość korzystnym klimatem inwestycyjnym, czy wzrastającą rozpoznawalnością turystyczną stolicy regionu w Europie. Stosunkowo najmniejsza strata komparatywna to w porównaniu do innych jednostek samorządowych występująca w obszarze atrakcyjności mieszkaniowej. W związku z powyższym zdecydowano o rozwoju funkcji mieszkaniowej miasta, która winna cechować się zwiększoną dostępnością do mieszkań, w tym komunalnych, wysokim poziomem usług publicznych (przede wszystkim edukacyjnych, zdrowotnych, czasu wolnego), dostępną, otwartą i przyjazną środowisku infrastrukturą techniczną oraz efektywnie zarządzanym samorządem.

O atrakcyjności mieszkaniowej decyduje dostępność do zasobów mieszkaniowych, toteż zadbać należy o uporządkowanie sfery przestrzennej, wydzielenie i zagospodarowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową. Ponadto przeprowadzona zostanie inwentaryzacja komunalnych zasobów mieszkaniowych. Bezpośrednim efektem inwentaryzacji będzie określenie potencjału i kierunków

rozwoju budownictwa komunalnego i socjalnego, w tym poprzez inwentaryzację zasobów komunalnych, wykorzystanie istniejącej substancji mieszkaniowej (opracowanie zasad przystosowania zdewastowanej substancji mieszkaniowej na potrzeby mieszkaniowe). Uwzględnione zostaną także środowiskowe uwarunkowania, poprzez zaplanowaną głęboką modernizację energetyczną budynków sektora mieszkaniowego wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej.

O atrakcyjności miasta jako miejsca dobrego do osiedlenia się decydować będzie także dostępność i poziom usług publicznych oraz jakość infrastruktury technicznej. Z perspektywy mieszkańca niewątpliwie kluczowe znaczenie będą miały usługi opieki nad dziećmi do lat 3, wychowania przedszkolnego, edukacyjne, zdrowotne, usługi czasu wolnego i komunikacja. Natomiast w obszarze rozwoju infrastruktury szczególny nacisk zostanie położony na infrastrukturę komunikacyjną, bezpieczeństwo publiczne oraz gospodarkę niskoemisyjną.

Tabela 2 Kierunki działania Specjalizacja dominująca

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Inwentaryzacja komunalnych zasobów mieszkaniowych	1.1.	– Miasto Pabianice (ZGM)	
Głęboka modernizacja energetyczna budynków sektora mieszkaniowego wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej	1.1.	– wspólnoty mieszkaniowe (PJM, ZGM) – mieszkańcy	– Urząd Miejski w Pabianicach
Rozwój budownictwa komunalnego i socjalnego, w tym poprzez inwentaryzację zasobów komunalnych, wykorzystanie istniejącej substancji mieszkaniowej (opracowanie zasad przystosowania zdewastowanej substancji mieszkaniowej na potrzeby mieszkaniowe)	1.1.	– Miasto Pabianice (ZGM) – Urząd Miejski w Pabianicach	– wspólnoty mieszkaniowe
Wsparcie opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym pozainstytucjonalnych form opieki oraz wsparcie wychowania przedszkolnego m.in. poprzez rozwój infrastruktury przedszkolnej, doposażenie w sprzęt i materiały dydaktyczne oraz w miarę wzrostu popytu poprzez zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach	1.2.	– Wydział Edukacji, Kultury i Sportu – SSC	– organizacje pozarządowe – prywatni przedsiębiorcy
Doposażenie jednostek edukacyjnych w sprzęt i materiały dydaktyczne na potrzeby pracowni, w tym m.in. do nauki przedmiotów kluczowych na rynku pracy, tj. matematyczno- przyrodniczych, informatycznych i języków obcych oraz na potrzeby prowadzenia zajęć dodatkowych, w tym m.in. z przedsiębiorczości	1.2.	– jednostki edukacyjne – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu	– rady rodziców – sponsorzy – mieszkańcy
Budowanie i realizacja programów edukacyjnych m.in. w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych; nauk matematyczno-przyrodniczych; technik informacyjno-komunikacyjnych oraz postaw	1.2.	– jednostki edukacyjne – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu	– Urząd Miejski w Pabianicach

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
<p>kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości, itp. na wszystkich etapach kształcenia</p> <p>Promocja edukacji zawodowej i technicznej, informowanie na temat edukacji zamawianej, rozwój systemu praktyk i staży zawodowych, promocja współpracy z sektorem przedsiębiorstw oraz rozwój działań związanych z doradztwem zawodowym na poziomie edukacji gimnazjalnej</p>	1.2.	<ul style="list-style-type: none"> – SSC – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu – jednostki edukacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – Powiatowy Urząd Pracy – Organizację zrzeszające przedsiębiorców
<p>Wprowadzenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych, w tym m.in. pod kątem kluczowych kompetencji uczniów niezbędnych do poruszania się po rynku pracy, tj. technik informacyjno-komunikacyjnych, matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw uczniów (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej) oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia i wykorzystania narzędzi wspierających pomoc psychologiczno-pedagogiczną na każdym etapie edukacyjnym</p>	1.2.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu – jednostki edukacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – Powiatowy Urząd Pracy – PODN
<p>Udział w budowaniu i realizacji kompleksowych populacyjnych programów profilaktycznych skierowanych do różnych grup docelowych (np. dzieci i młodzież, osoby aktywne na rynku pracy, kobiety w okresie prokreacyjnym, seniorzy)</p>	1.3.	<ul style="list-style-type: none"> – SSC – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu – Miejskie Centrum Pomocy Społecznej – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – gminy Łódzkiego Obszaru Metropolitarnego – jednostki ochrony zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> – Pabianickie Centrum Medyczne – NGO
<p>Promocja postaw zdrowego stylu życia przede wszystkim w populacji dzieci i młodzieży oraz seniorów</p>	1.3.	<ul style="list-style-type: none"> – SSC – Wydział edukacji kultury i sportu 	<ul style="list-style-type: none"> – Pabianickie Centrum Medyczne – Inne placówki lecznicze

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
		<ul style="list-style-type: none"> – Miejskie Centrum Pomocy Społecznej – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji 	
Wdrażanie działań pielęgnujących i popularyzujących tożsamość lokalną	1.4.	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu – instytucje kultury – placówki oświatowe 	
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, działania na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy dla osób bezrobotnych i/lub przedsiębiorczych	1.5.	<ul style="list-style-type: none"> – Miejskie Centrum Pomocy Społecznej 	– Powiatowy Urząd Pracy
Szersze wykorzystanie mechanizmu konsultacji społecznych oraz inicjatyw obywatelskich	1.5	<ul style="list-style-type: none"> – Prezydent Pabianic – Urząd Miejski w Pabianicach 	
Realizacja budżetu obywatelskiego	1.5.	<ul style="list-style-type: none"> – Prezydent Miasta Pabianic 	
Modernizacja i doposażenie placówek opieki nad dziećmi do lat 3, infrastruktury przedszkolnej oraz placówek oświatowych i wychowawczych	1.5.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice; 	
Identyfikacja obiektów użyteczności publicznej, w których zasadne jest zrealizowanie strategii niskoemisyjnej oraz opracowanie audytów energetycznych i przeprowadzenie głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej	1.6.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach 	
Opracowanie i wdrożenie programu informacyjnego na temat wykorzystania odnawialnych źródeł energii	1.6.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach – organizacje pozarządowe 	
Rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz systemu ciepłowniczego	1.6.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice 	

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Uczestnictwo w procesach planowania, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej dla potrzeb zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym, monitoring zagrożeń naturalnych i alarmowania oraz wyposażenie jednostek OSP w specjalistyczny sprzęt ratowniczo-gaśniczy dla przeciwdziałania i likwidacji skutków katastrof oraz doskonalenie procesów ratowniczo-gaśniczych OSP w ramach specjalistycznych szkoleń jak również inwestycję w infrastrukturę	1.6.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice – OSP¹ – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy – Państwowa Straż Pożarna – Służba Policji – Powiat Pabianicki – gminy powiatu pabianickiego – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej 	
Budowa/przebudowa/rozbudowa/modernizacja dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz sukcesywne uzupełnianie niedostatków infrastruktury okołodrogowej, w tym budowa, rozbudowa, przebudowa i modernizacja ciągów pieszych, sygnalizacji świetlnej, oświetlenia oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego	1.6.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice – Urząd Miejski w Pabianicach – Powiat Pabianicki – Starostwo Powiatowe w Pabianicach – Powiatowy Zarząd Dróg – Województwo Łódzkie – Wojewódzki Zarząd Dróg – inni właściciele infrastruktury drogowej 	
Rozwój komunikacji miejskiej w Pabianicach	1.6.	– Miasto Pabianice;	
Szkolenia zawodowe i inne formy rozwoju zawodowego pracowników administracji samorządowej	1.7	– Miasto Pabianice;	
Rozwijanie e-administracji, w tym np. e-edukacji i e-kultury	1.7.	– Miasto Pabianice;	
Sukcesywne opracowywanie dokumentów zagospodarowania przestrzennego i dokumentów programowych	1.7.	– Miasto Pabianice;	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorcy; – organizacje pozarządowe; – mieszkańcy;
Rozwój współpracy z miastami partnerskimi	1.7.	– Miasto Pabianice;	

1OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Specjalizacja wspomagająca – funkcja przemysłowa

Celem głównym Specjalizacji wspomagającej I, którą określono jako funkcja przemysłowa jest absorpcja kapitału inwestycyjnego, rozwój współpracy gospodarczej, wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz innowacyjności w sektorze MŚP. Plany utworzenia na terenie Pabianic strefy inwestycyjnej pojawiały się wielokrotnie w ostatnich latach. Aktualnie istnieje korzystny klimat do urzeczywistnienia tej idei. Ocenia się, że z usług strefy skorzystać mogą potencjalni kooperanci przedsiębiorstw zlokalizowanych w specjalnych strefach ekonomicznych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Ważnym aspektem jest także obszar lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy. Planowane działania będą koncentrować się na aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy dla osób bezrobotnych i/lub przedsiębiorczych, promocji edukacji zawodowej, rozwój systemu staży i praktyk oraz promocja kształcenia ustawicznego i wsparcie w zdobyciu doświadczenia zawodowego. Planuje się także wprowadzenie mechanizmów współpracy i konsultacji z przedstawicielami przedsiębiorstw, np. poprzez powołanie Rady Gospodarczej oraz opracowanie i wdrożenie transparentnego systemu przyznawania ulg finansowych i wsparcia pozafinansowego dla inwestorów, nowopowstałych przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw z potencjałem rozwojowym, w szczególności generujących miejsca pracy.

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i biernych zawodowo będzie prowadzona we współpracy na forum ŁOM zgodnie ze Strategią obszaru, m.in. poprzez udział w procesach integracji metropolitalnego rynku pracy oraz wspólne działania na rzecz ograniczania skutków bezrobocia. Również działania na rzecz wsparcia przedsiębiorczości i promowania gospodarczego obszaru będą uwzględniać działania zaplanowane w Strategii ŁOM, w tym przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej i promocję uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

Tabela 3 Kierunki działania – Specjalizacja wspomagająca I

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Wytyczenie i uzbrojenie terenów pod inwestycje	2.1.	– Miasto Pabianice	
Promocja gospodarcza, w tym terenów inwestycyjnych	2.2.	– Miasto Pabianice – przedsiębiorstwa i organizacje przedsiębiorstw	
Organizacja i/lub uczestnictwo w misjach gospodarczych	2.3.	– Miasto Pabianice – przedsiębiorstwa i organizacje przedsiębiorstw	
Nawiązanie współpracy z regionalną, prężnie działającą instytucją otoczenia biznesu, wspierającą rozwój przedsiębiorstw	2.2./2.3.	– Miasto Pabianice – Instytucje Otoczenia Biznesu	– przedsiębiorstwa i organizacje przedsiębiorstw
Promocja edukacji zawodowej i technicznej, informowanie na temat edukacji zamawianej, rozwój systemu praktyk i staży zawodowych, promocja współpracy z sektorem przedsiębiorstw oraz rozwój działań związanych z doradztwem zawodowym na poziomie edukacji gimnazjalnej	2.3.	– Powiatowy Urząd Pracy – jednostki edukacyjne	– Urząd Miejski w Pabianicach – lokalni przedsiębiorcy
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, działania na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy dla osób bezrobotnych i/lub przedsiębiorczych	2.3.	– Powiatowy Urząd Pracy	
Promocja edukacji zawodowej, rozwój systemu staży i praktyk oraz promocja kształcenia ustawicznego i wsparcie w zdobyciu doświadczenia zawodowego	2.3.	– Powiatowy Urząd Pracy – przedsiębiorstwa i organizacje przedsiębiorstw	– Urząd Miejski w Pabianicach
Wprowadzenie mechanizmów współpracy i konsultacji z przedstawicielami przedsiębiorstw, np. poprzez powołanie Rady Gospodarczej	2.3.	– Miasto Pabianice – przedsiębiorstwa	
Wprowadzenie transparentnego systemu przyznawania ulg finansowych i wsparcia pozafinansowego dla inwestorów, nowopowstałych przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw z potencjałem rozwojowym, w szczególności generujących miejsca pracy	2.3.	– Miasto Pabianice	– przedsiębiorstwa i organizacje przedsiębiorstw – Instytucje Otoczenia Biznesu

Źródło Opracowanie własne.

3.4. Specjalizacja wspomagająca – funkcja kulturotwórcza i rekreacyjna

Celem Specjalizacji wspomagającej II, którą określono jako funkcja kulturotwórcza i rekreacyjna jest podniesienie estetyki przestrzeni publicznej oraz wykorzystanie dziedzictwa historii i kultury na potrzeby rozwoju turystyki i rekreacji. Prowadzone będą działania, których celem jest rewitalizacja obszarów zdegradowanych na rzecz budowy przyjaznych i bezpiecznych przestrzeni, sprzyjających włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności gospodarczej. Rewitalizacja obszaru oznaczać będzie wprowadzenie lub odnowienie określonych funkcji społecznych, kulturowych, rekreacyjnych i gospodarczych oraz rewitalizację infrastruktury z uwzględnieniem strategii niskoemisyjnej i efektywności energetycznej. Rewitalizacja będzie prowadzić do wzrostu poczucia identyfikacji i tożsamości lokalnej, aktywizowania mieszkańców oraz budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Bardzo ważnym elementem działań strategicznych będzie pielęgnowanie, zachowanie, odnowienie i przyjazne wykorzystanie dziedzictwa kultury, historii, w tym dziedzictwa przemysłowego. Bogactwo kultury materialnej i niematerialnej Pabianic będzie wykorzystane na potrzeby promocji miasta oraz realizacji inicjatyw kulturalnych mieszkańców. Efektem finalnym działań będzie wypromowanie wizerunku miasta jako obszaru o wysokim potencjale dla rozwoju turystyki kulturowej.

Tabela 4 Kierunki działania – Specjalizacja wspomagająca II

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji/Gminnego Programu Rewitalizacji, wyznaczenie obszarów wymagających interwencji oraz zaprogramowanie działań rewitalizacyjnych (z wykorzystaniem narzędzi angażujących innych partnerów rozwoju, np. konsultacje społeczne, Zespół ds. Rewitalizacji, konkursy architektoniczne, itp.)	3.1.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice – Urząd Miejski w Pabianicach – mieszkańcy – wspólnoty mieszkaniowe – organizacje pozarządowe – inni partnerzy rozwoju 	
Rewitalizacja zabytków i innych obiektów cennych dla dziedzictwa kultury i historii	3.1.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice – Urząd Miejski w Pabianicach – inni właściciele infrastruktury 	
Opracowanie koncepcji turystyczno-rekreacyjnego wykorzystania dziedzictwa kultury i historii Pabianic, w tym dziedzictwa Świętego Maksymiliana Marii Kolbego, dziedzictwa przemysłowego miasta	3.3.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach 	
Budowa ścieżek rowerowych, wyznaczenie ciągów rowerowych, oznaczenie tras rowerowych	3.3.	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Pabianice – Urząd Miejski w Pabianicach 	<ul style="list-style-type: none"> – Powiatowy Zarząd Dróg – Województwo Łódzkie – Wojewódzki Zarząd Dróg – inni właściciele infrastruktury drogowej
Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej	3.3.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach – jednostki pomocnicze – sołectwa – przedsiębiorcy 	
Promocja Pabianic jako miejsca o atrakcyjnej ofercie kulturalnej i rekreacyjnej	3.3.	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Pabianicach 	

Źródło Opracowanie własne.

3.5. Projekty kluczowe

3.5.1. Projekty – ujęcie ogólne

Tabela 5 Projekty kluczowe – zaakceptowane w ramach ZIT ŁOM

Symbol	Tytuł	Priorytet w Strategii ŁOM	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita w PLN	Oczekiwana kwota dofinansowania w PLN
3-002	Modernizacja i rozwój komunikacji miejskiej w Pabianicach	3.1.	RPO-ZIT III-4e	66 965 000	48 025 000
4-017	Poprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej Gminy Miejskiej Pabianice	4.1.	RPO-ZIT IV-4c	15 000 000	10 500 000
4-306	Optymalizacja zużycia energii cieplnej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno - przesyłowych i rozdzielczych	4.2.	PO IiŚ	30 000 000	10 000 000
3-301	Łódzki Tramwaj Metropolitalny ²	3.1.	PO IiŚ	1 022 347 694	608 281 500

Źródło: Opracowanie własne.

²Partner wiodący – Miasto Łódź.

3.5.2. Karta projektu kluczowego – Modernizacja i rozwój komunikacji miejskiej w Pabianicach

Nazwa planowanego działania	Modernizacja i rozwój komunikacji miejskiej w Pabianicach	
Specjalizacja		Pole operacyjne
Specjalizacja dominująca - funkcja mieszkaniowa		1.6. Infrastruktura techniczna
Uzasadnienie ważności realizacji i spójności z SRMP 2016-2022	Zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych. Poprawa bezpieczeństwa publicznego w ruchu drogowym.	
Jednostka odpowiedzialna za realizację	Miasto Pabianice	
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - RPO-ZIT III-4e; - środki własne; 	

3.5.3. Karta projektu kluczowego – Poprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej Gminy Miejskiej Pabianice

Nazwa planowanego działania	Poprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej Gminy Miejskiej Pabianice	
Specjalizacja		Pole operacyjne
Specjalizacja dominująca - funkcja mieszkaniowa		1.6. Infrastruktura techniczna
Uzasadnienie ważności realizacji i spójności z SRMP 2016-2022	Zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych. Poprawa jakości powietrza. Poprawa jakości środowiska miejskiego.	
Jednostka odpowiedzialna za realizację	Miasto Pabianice	
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - RPO-ZIT IV-4c; - środki własne; 	

3.5.4. Karta projektu kluczowego – Optymalizacja zużycia energii cieplnej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno - przesyłowych i rozdzielczych

Nazwa planowanego działania	Optymalizacja zużycia energii cieplnej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno - przesyłowych i rozdzielczych	
Specjalizacja		Pole operacyjne
Specjalizacja dominująca - funkcja mieszkaniowa		1.6. Infrastruktura techniczna
Uzasadnienie ważności realizacji i spójności z SRMP 2016-2022	Zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych. Poprawa jakości powietrza. Poprawa jakości środowiska miejskiego. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego.	
Jednostka odpowiedzialna za realizację	Miasto Pabianice	
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - PO IiŚ; - środki własne; 	

3.5.5. Karta projektu kluczowego – Łódzki Tramwaj Metropolitalny

Nazwa planowanego działania	Łódzki Tramwaj Metropolitalny	
Specjalizacja	Pole operacyjne	
Specjalizacja dominująca - funkcja mieszkaniowa	1.6. Infrastruktura techniczna	
Uzasadnienie ważności realizacji i spójności z SRMP 2016-2022	Zapewnienie wysokiej jakości warunków do życia i pracy poprzez podniesienie jakości infrastruktury i usług publicznych.	
Jednostka odpowiedzialna za realizację	<ul style="list-style-type: none"> – Miasto Łódź (partner wiodący); – Miasto Pabianice; 	
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – PO IiŚ; – środki własne; 	

4. Opis finansowania

Najważniejszym źródłem finansowania działań strategicznych będą środki z funduszy unijnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – EFRR, Europejskiego Funduszu Społecznego – EFS i Funduszu Spójności). Ponadto w finansowaniu działań SRMP 2016-2022 niezbędne będzie zaangażowanie prywatnych środków, w tym pochodzących z bezzwrotnych i zwrotnych funduszy oraz rozwój instrumentów finansowych opartych na partnerstwie publiczno-prywatnym i partnerstwie publiczno-społecznym. Źródła finansowania SRMP 2016-2022:

1. Środki własne Miasta Pabianice.
2. Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:
 - środki finansowe transferowane w ramach Perspektywy Finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020;

- środki finansowe z Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Mechanizmu Norweskiego;
 - inne zagraniczne środki finansowe;
 - krajowe środki finansowe, w tym m.in. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz innych agencji rządowych;
 - inne źródła finansowania.
3. Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:
- pożyczki i kredyty bankowe;
 - leasing finansowy;
 - inne.

5. Spójność strategii

5.1. Krajowe dokumenty strategiczne

5.1.1. Strategia Europa 2020

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Europa 2020 przede wszystkim na poziomie dwóch wzajemnie ze sobą powiązanych priorytetów:

- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

SRMP 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji założoną w dokumencie Strategia Europa 2020, gdyż specjalizacje i pola operacyjne w niej zawarte przyczynią się do osiągnięcia priorytetów określonych przez Komisję Europejską oraz bezpośrednio przyczynią się do zwiększenia liczby miejsc pracy, podniesienia standardów życia, rozwoju kapitału ludzkiego, wyrównania nierówności w dostępie do usług publicznych oraz wzmocnienia integracji i spójności społecznej, m.in. poprzez wspieranie gospodarki korzystającej z lokalnych zasobów oraz przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej; rozwój kapitału ludzkiego poprzez m.in. wyższy poziom edukacji i ochrony zdrowia oraz walkę z ubóstwem.

5.1.2. Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)³

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, m.in. na poziomie następujących wyzwań:

- sytuacja demograficzna poprzez przeciwdziałanie depopulacji, przeciwdziałanie zjawisku drenażu mózgow, międzypokoleniowa wymiana doświadczeń, aktywna polityka prorodzinna i senioralna;
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy poprzez promowanie przedsiębiorczości, rozwój aktywności inwestycyjnej, promowanie aktywnych postaw na rynku pracy, rozwój turystyki i aktywizacja mieszkańców w proces budowania oferty turystycznej;
- odpowiedni potencjał infrastruktury poprzez uzupełnianie niedostatków infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i drogowej, inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną i sportową oraz kultury;
- solidarność i spójność regionalna poprzez uczestnictwo w projektach ponadlokalnych, współpraca z zewnętrznymi partnerami rozwoju;
- poprawa spójności społecznej poprzez inwestycje i projekty z zakresu włączenia społecznego i ochrony zdrowia;
- sprawne państwo poprzez podnoszenie jakości działania samorządu gminnego, wprowadzenie mechanizmów współpracy wewnętrznych partnerów rozwoju;
- wzrost kapitału społecznego poprzez rozwój edukacji.

Tym samym wdrażanie założeń SRMP 2016-2022 przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, w tym przede wszystkim dotkniętych niekorzystnymi zjawiskami ekonomiczno-społecznymi.

5.1.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)⁴

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo na poziomie:

³*Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. .

⁴*Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, .

- 1 Obszaru strategicznego I. Sprawne i efektywne państwo poprzez wdrażanie działań zapewniających ład administracyjny, działań prowadzących do rozwoju kapitału społecznego oraz zwiększenie efektywności instytucji publicznych.
- 2 Obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka poprzez rozwój kapitału ludzkiego, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, wzrost wydajności i zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz silniejsze wykorzystanie technologii cyfrowych.
- 3 Obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.

Polityka spójności zaproponowana na okres po roku 2013 umożliwia wszystkim państwom członkowskim i regionom aktywne dążenie do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu⁵. Założenia te w pełni realizuje SRMP 2016-2022.

5.1.4. Krajowy Program Reform

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Krajowego Programu Reform na poziomie: celu w zakresie zatrudnienia, celu energetycznego, celu w zakresie edukacji oraz celu w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. Realizacja SRMP 2016-2022 przyczyni się do odrobienia zaległości rozwojowych, w tym na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego m.in. w energetyce, infrastrukturze społecznej oraz podniesienia jakości usług świadczonych przez administrację publiczną.

5.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)⁶

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie na poziomie realizacji polityki regionalnej, wspierającej konkurencyjność regionów i zapewniającej spójność terytorialną kraju w ramach takich obszarów strategicznych jak:

⁵*Inwestowanie w przyszłość Europy, Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, Luksemburg*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2010 r., ISBN 978-92-79-17791-0, doi: 10.2776/26602

⁶*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, 13 lipca 2010r.

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów poprzez rozwijanie potencjału rozwojowego, zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych, ukierunkowanie na poprawę jakości życia, budowanie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych poprzez restrukturyzację społeczną, gospodarczą i przestrzenną; poprawianie dostępu do usług publicznych i zwiększanie ich jakości; zwiększanie dostępu do e-usług; przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego i wzrost integracji społecznej.
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie poprzez wzmocnienie strategicznego podejścia na wszystkich szczeblach, lepsze ukierunkowanie terytorialne środków publicznych, budowanie kapitału społecznego przez sieci współpracy między uczestnikami życia społeczno-gospodarczego.

5.2. Regionalne dokumenty strategiczne

5.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2020

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2020 na poziomie:

- Celu strategicznego 1. Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców poprzez wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy, rozwój kapitału ludzkiego mierzony poziomem wykształcenia, kreatywności, zdolności do pracy, adaptacji do zmian na rynku pracy oraz kreowanie przedsiębiorczości, która jest istotnym czynnikiem wpływającym na wzrost poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.
- Celu strategicznego 2. Aktywne społeczeństwo obywatelskie z dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu osób wykluczonych poprzez kreowanie silnego społeczeństwa obywatelskiego, dążenie do wzrostu stopnia partycypacji społecznej w życiu publicznym, w planowaniu i realizacji zadań publicznych, w tym tworzeniu polityk publicznych, zwiększenie aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i

współpracy, wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych, wspieranie wolontariatu, wspieranie poczucia tożsamości i identyfikacji lokalnej oraz poziomu świadomości obywatelskiej, wspieranie rozwoju usług publicznych m.in. w kulturze, edukacji czy zdrowiu oraz reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- Celu strategicznego 3. Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązaniem systemem osadniczym z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska naturalnego poprzez wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych, wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej, ochronę i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych, przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych, wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych oraz wspieranie procesów rewitalizacji i poprawy ładu przestrzennego.

5.2.2. Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+

Strategia Rozwoju Miasta Pabianice na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+ na poziomie:

- Celu strategicznego 1. Wzmocnienie funkcji metropolitalnych i spójności obszaru metropolitalnego poprzez udział w procesach integracji i koordynacji polityk publicznych na rzecz podniesienia efektywności realizacji zadań i projektów; udział w działaniach zwiększających wewnętrzną i zewnętrzną atrakcyjność ŁOM.
- Celu strategicznego 2. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach poprzez prowadzenie działań rewitalizacyjnych w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym oraz udział w procesach budowania i ochrony tożsamości ŁOM oraz kreowania wizerunku w oparciu o spójne dziedzictwo kulturowe.
- Celu strategicznego 3. Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportu metropolitalnego poprzez integrację, modernizację i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego oraz modernizację i rozwój infrastruktury drogowej.
- Celu strategicznego 4. Rozwój gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska przyrodniczego poprzez podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii, prowadzenie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej oraz wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych, rozwój gospodarki odpadami i ochrony środowiska.

- Celu strategicznego 5. Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie włączenia społecznego, podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz do e-usług publicznych.

6. Monitoring i ewaluacja

6.1. Cel procedury

Niniejsza procedura ma na celu określenie sposobu funkcjonowania systemu monitorowania i ewaluacji SRMP 2016-2022. Opisuje ona schemat i tryb postępowania, wskazuje narzędzia monitoringu i ewaluacji oraz sposób pozyskiwania za ich pomocą danych, wprowadza zestaw wskaźników monitorowania, a także określa strukturę organizacyjną wraz z podziałem obowiązków pomiędzy uczestników procesu i harmonogramem pracy. Dzięki tak skonstruowanej procedurze, założenia uwzględnione w SRMP 2016-2022 zostaną zrealizowane w formie ciągłego i dynamicznego procesu.

6.2. Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Integralną częścią SRMP 2016-2022 jest monitorowanie i ewaluacja efektów jej wdrażania. Sformułowanej raz Strategii nie należy traktować jako zamkniętego dokumentu, który ma obowiązywać cały czas w niezmienionym kształcie, gdyż funkcjonująca jej postać została ukształtowana w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych oraz politycznych, które są stanami dynamicznymi. Dlatego też osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych oraz zewnętrznych uwarunkowań rozwoju danej jednostki, ciągłej obserwacji oraz oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu Strategii i opracowywania, a także wdrażania programów korygujących odstępstwa od uprzednio przyjętych planów⁷.

Monitorowanie można zdefiniować jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych w ramach Strategii zadań oraz samej Strategii, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji zadań i strategii z wcześniej zatwierdzonymi jej założeniami i celami. Terminem ewaluacja nazywamy natomiast ocenę realizacji Strategii rozwoju pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości zaplanowanych oraz wdrażanych działań zgodnych z celami zapisanymi w dokumencie⁸.

7,„System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski — nowatorski. Samorząd zorientowany projektowo”, Nowy Targ 2012, s. 17–18.

8,„Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, dost [2014-03-20].

Ewaluacja jest funkcjonalnie powiązana z monitoringiem, gdyż jest on podstawowym źródłem informacji (danych wtórnych) bardzo istotnych z punktu widzenia wykonujących ewaluację danej Strategii. Efektywność i skuteczność funkcjonowania systemu monitoringu w dużej mierze determinuje jakość i rzetelność oraz koszt przeprowadzonych badań ewaluacyjnych⁹.

Podobieństw między monitorowaniem a ewaluacją należy dopatrywać się w tym, że jeden i drugi proces bazuje na analizie informacji, której podstawą są wskaźniki. Podstawową różnicą jest to, że monitoring jest narzucony i obowiązkowy. Ponadto jest to proces współbieżny z harmonogramem. Ewaluacja natomiast może występować punktowo, w postaci: ex ante – oceny szacunkowej przed rozpoczęciem realizacji, mid term – przeprowadzenia nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji oraz ex post – pełnej, przeprowadzanej najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji.

Krótkie porównanie procesu monitoringu z ewaluacją przedstawia się w następujący sposób¹⁰:

- monitorowanie:
 - rejestrowanie postępów z prowadzonych działań;
 - bieżące weryfikowanie zarówno tempa, jak i kierunku, w którym zmierza Strategia;
- ewaluacja – szersze spojrzenie na Strategię oraz sposób jej realizacji, zidentyfikowanie i ocena:
 - celów przedsięwzięcia;
 - sposobów realizacji, zamierzonych i niezamierzonych efektów wybiegających poza czas i miejsce wdrażania Strategii.

Tabela 6 Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Pytania	Monitoring	Ewaluacja
Czym jest?	<ul style="list-style-type: none"> – proces zbierania informacji - systematyczne badanie, które opiera się na pytaniach: czy Strategia przebiega zgodnie z planem, czy udaje się osiągać zamierzone produkty i rezultaty?; – monitoring wykonywany jest w trakcie realizacji Strategii, bada jej trzy elementy: harmonogram działań, budżet oraz zaplanowane rezultaty; 	<ul style="list-style-type: none"> – proces ciągły, systematyczne badanie wybranych elementów Strategii; – odpowiada na pytanie: czy udało nam się osiągnąć zamierzone cele oraz w jaki sposób udało nam się je osiągnąć?; – ewaluacja wykonywana jest po wybranym elemencie Strategii lub po całościowej realizacji

⁹Tamże

¹⁰B. Ledzion, *Teoria i praktyka zastosowania metod pozyskiwania danych z systemów monitoringu dla ewaluacji – sposoby weryfikacji i kontroli rzetelności i jakości danych monitoringowych*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

	<ul style="list-style-type: none"> – osoby odpowiedzialne za monitoring to osoby zarządzające Strategią. 	Strategii; <ul style="list-style-type: none"> – osoby odpowiedzialne za ewaluację to osoby zarządzające Strategią (przy ewaluacji wewnętrznej) albo wynajęta instytucja/osoba (przy ewaluacji zewnętrznej).
Czemu służy?	<ul style="list-style-type: none"> – pozwala ocenić postępy prowadzonych działań, zweryfikować tempo i kierunek, w którym zmierza Strategia; – pozwala także na bieżącą modyfikację działań, harmonogramu i budżetu, aby w razie potrzeby móc dostosować Strategię do zmieniających się warunków bądź do aktualnej sytuacji; – dane pochodzące z monitoringu są podstawą do ich wykorzystania w ewaluacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – pozwala pomóc w zaplanowaniu kolejnych działań; – dostarcza konkretnej oceny Strategii, analizując poszczególne kryteria i precyzując tym samym, jakie elementy strategii trzeba usprawnić i jak to zrobić; – dostarcza informacji niezbędnych do podjęcia decyzji; – ocenia czy i jak udało się osiągnąć zakładany cel; – dane pochodzące z ewaluacji pomagają w planowaniu kolejnych Strategii, a nie stanowią krytycznej oceny naszej pracy.

Źródło: „Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, [2014-03-20].

6.3. Podstawowe zasady monitoringu

Podstawą skutecznego wdrażania założeń Strategii rozwoju jest system informacji o zjawiskach i procesach społeczno-gospodarczych zachodzących na obejmowanym przez nią terenie. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w Strategii pól, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji Strategii są, zatem wyznaczone kierunki działań jej realizacji oraz wskaźniki. Istotą prowadzenia monitoringu tychże obszarów, jest wyciąganie wniosków z tego, jakie zadania w określonych kierunkach zadań zostały zrealizowane. Jest nią również modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele w przyszłości. Dlatego też kluczowym elementem monitorowania jest wypracowanie takich technik zbierania informacji, które będą jak najbardziej miarodajnie odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań¹¹.

¹¹System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski – nowatorski. Samorząd zorientowany projektowo. „Nowy Targ” 2012, s. 19.

Monitoring będzie zatem skutecznym narzędziem wdrażania założeń strategicznych tylko wówczas, gdy będzie kierował się następującymi zasadami¹²:

- zasada wiarygodności – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych – niedokładne dane w systemie monitorowania oznaczają powstanie ryzyka podjęcia niewłaściwych działań korygujących;
- zasada aktualności – informacje powinny być gromadzone, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie działań korygujących;
- zasada obiektywności – monitorowanie prowadzone w oparciu o analizę wskaźników porównawczych daje możliwość prowadzenia obiektywnej oceny niezakłóconej subiektywnością wynikającą z przywiązania do własnych pomysłów i dążeń;
- zasada koncentracji na punktach strategicznych – monitorowanie powinno skupiać się przede wszystkim na tych obszarach życia społeczno-gospodarczego, w których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia największych odchyień, mogących wywoływać zahamowania w realizacji założeń Strategii lub ich zatrzymanie;
- zasada realizmu – monitorowanie musi być zgodne z realiami realizowanych zadań – dana jednostka wdrażając Strategię, powinna dostrzegać przede wszystkim te elementy procesu, które świadczą o wydajności i jakości dostarczanych produktów;
- zasada koordynacji informacji – monitorowanie musi być prowadzone w taki sposób, aby było skoordynowane z tokiem prowadzonych prac i jednocześnie nie wpływało na ich zahamowanie oraz nie przeszkadzało w realizacji podejmowanych działań, informacje płynące z prowadzonego monitoringu powinny docierać do wszystkich zainteresowanych, tak aby umożliwić im właściwe podejmowanie decyzji mających znaczenie strategiczne;
- zasada elastyczności – proces monitorowania musi być bardzo elastyczny i zapewniający szybkie reagowanie na zachodzące zmiany, także w przypadku zmian i korekt należy modyfikować system oceny w sposób dostosowany do zmieniających się oczekiwań w przyszłości.

6.4. Narzędzia monitoringowe

Dla miarodajnej oceny realizacji przyjętych założeń Strategii potrzebne są konkretne dane ilościowe o charakterze statystycznym, które po przetworzeniu powinny zostać ujęte w serie wskaźników. Dzięki tym wskaźnikom można określić poziom wyjściowy oraz stopień osiągnięcia zakładanych celów. Wyniki zapisane w postaci wskaźników czy bezwzględnych informacji statystycznych mają także duże znaczenie w procesie uzyskiwania poparcia społecznego dla

¹²Tamże, s . 19.

wprowadzanych zmian oraz świadczenia usług. Dają one czytelny i jednoznaczny obraz sytuacji, a analiza ich wartości pozwala ocenić, na ile podejmowane działania są zgodne z zakładanymi celami. Źródłem pochodzenia danych, które stanowią zobrazowanie stopnia przyjętych w Strategii założeń, mogą być: jednostka własna, informacje ogólnodostępne, jak i sfera benchmarkingu. Ideą mierników opartych na danych wewnętrznych jednostki jest stworzenie narzędzi do pozyskiwania wiarygodnych i miarodajnych informacji przy minimalnym zaangażowaniu jej pracowników. W tym zakresie należy korzystać z materiałów przekazywanych obowiązkowo do GUS-u, urzędu wojewódzkiego, właściwego ministerstwa itp. Osobną grupę danych stanowią ogólnodostępne informacje publikowane w Banku Danych Lokalnych na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego. Ich pozytywną stroną jest ich zakres oraz obiektywizm, zaś negatywną ich publikacja z rocznym opóźnieniem. Mając jednakże na uwadze fakt, iż zarządzanie strategiczne jest procesem rozłożonym w czasie, należy uznać źródło GUS-u jako cenny materiał do globalnej oceny podjętych działań. Kolejnym narzędziem służącym do oceny efektów realizacji strategii może być porównanie osiągniętych wyników z tymi, jakie osiągają inne jednostki. Taka sposobność może prowadzić do zidentyfikowania najlepszych wzorów, których wspólnym mianownikiem jest wydajność, gdyż benchmarking jest swojego rodzaju badaniem porównawczym polegającym na zestawianiu procesów i działań stosowanych przez własną jednostkę z tymi preferowanymi przez inne, uważane za najlepsze w danej dziedzinie, gdzie wynik niniejszej analizy służy jako podstawa doskonalenia.

W oparciu o informacje własne jednostki oraz te ogólnodostępne, możliwym jest szybkie reagowanie na negatywne efekty podejmowanych działań w ramach Strategii rozwoju. To przy założeniu, iż uda się pozyskać do współpracy inne jednostki z zakresu benchmarkingu, daje szansę na dostęp do kompletu informacji zarządczej, umożliwiającej nie tylko ocenę wewnętrznej zmiany, ale również zobiektywizowanie pozyskanej informacji w odniesieniu do globalnej sytuacji danej jednostki.

6.5. Struktura organizacyjna oraz podział zadań

Dla prowadzenia kompleksowego i szczegółowego procesu monitoringu Strategii wskazane jest powołanie Zespołu roboczego ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji Strategii rozwoju, w którym powinni znaleźć się kierownicy wydziałów/referatów związanych z różnymi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego Miasta. Koordynatorem prac Zespołu roboczego powinna zostać osoba znajdująca się na stanowisku, któremu instytucjonalnie powierzono kompetencje nadzorowania wdrażania i monitoringu Strategii. Powołując Zespół roboczy ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji Strategii rozwoju należy ustalić tryb działania zgodnie z punktem 7.7. niniejszego rozdziału. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest, aby wszystkie czynności związane z procesem monitoringu strategicznego były wykonywane systematycznie – zgodnie ze specyfiką przyjętych w Strategii założeń, a wnioski z ich

przeprowadzania były zestawiane corocznie, najlepiej w formie raportu monitoringowego. Tak przygotowane analizy i raporty powinny zostać podane do publicznej wiadomości po pozytywnym zaopiniowaniu przez Prezydenta Pabianic. Aby proces opracowywania, monitorowania i ewaluacji SRMP 2016-2022 przebiegał bez problemów, a jego efekt był zgodny z oczekiwaniami, to oprócz opracowania struktury organizacyjnej procesu niezbędne jest określenie i opisanie modelu współpracy zawierającego dokładny opis ról, funkcji i zadań poszczególnych jego członków:

Stanowisko ds. nadzoru właścicielskiego i obsługi inwestorów:

Prowadzi systematyczny monitoring i ewaluację zgodnie z zapisami niniejszej procedury zadań ujętych w SRMP 2016-2022, w tym:

- gromadzi dostarczane przez inne jednostki Urzędu Miejskiego oraz inne jednostki organizacyjne Miasta Pabianic informacje o prowadzonych przez nie działaniach strategicznych;
- sporządza informację o stanie realizacji SRMP 2016-2022 i przedstawia ją Prezydentowi.

Prezydent:

- zatwierdza roczne Raporty o stanie realizacji SRMP 2016-2022;
- udostępnia Raporty o stanie realizacji SRMP 2016-2022 Radzie Miejskiej w Pabianicach;
- przedstawia do publicznej informacji Raporty o stanie realizacji SRMP 2016-2022.

Rada Miejska w Pabianicach:

- uchwała SRMP 2016-2022;
- występuje o raporty o stanie realizacji SRMP 2016-2022.

Prawidłowo przeprowadzony proces monitoringu strategicznego w oparciu o wyżej wskazany schemat postępowania powinien przynieść korzyści w postaci:

- pozyskiwania danych pozwalających dokonać oceny postępu w realizacji Strategii i jej wpływu na rozwój jednostki;
- efektywnej realizacji zadań zapisanych w Strategii;
- osiągnięcia założonych rezultatów;
- identyfikacji ewentualnych opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań i działań;
- podejmowania działań naprawczych;

- wniosków z systematycznie prowadzonego procesu monitorowania dokumentu strategicznego;
- wniosków z prowadzonego monitoringu, które mogą być również podstawą do przyjęcia założeń rozwoju strategicznego w następnym okresie.

Wyniki z corocznych raportów monitoringowych powinny stanowić podstawę ewaluacji przyjętych w Strategii założeń, gdyż monitorowanie to sposób mierzenia tego, co się dzieje, natomiast ewaluacja pozwala nam stwierdzić, co to oznacza.

6.6. Terminy

Terminy dotyczące przekazywania uczestnikom procesu dokumentów stanowiących narzędzia monitoringu i ewaluacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu

Dokument	Częstotliwość opracowywania	Uczestnicy procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji realizacji strategii rozwoju		Podanie informacji do publicznej wiadomości	
		Stanowisko ds. nadzoru właścicielskiego i obsługi inwestorów	Prezydent	Rada	
raport monitoringowy o stanie realizacji Strategii rozwoju	co dwa lata w okresie obowiązywania Strategii	do kwietnia roku następującego po okresie monitorowania	maj	zapoznaje się na życzenie jednak nie wcześniej niż w czerwcu	czerwiec
końcowy raport ewaluacyjny o stanie realizacji	jednorazowo, najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji Strategii	do października roku następującego po okresie ewaluacji	listopad	zapoznaje się na życzenie jednak nie wcześniej niż	grudzień

Źródło: Opracowanie własne.

Z uwagi na prace służb statystycznych i częstotliwość ukazywania się wyników, monitoring strategii uwzględnia opóźnienie wynikające z czasu publikacji danych statystycznych, gdzie ostateczny raport z jego przeprowadzenia powinien być upubliczniony w czerwcu każdego następnego roku po okresie monitoringu.

Z uwagi na dwuletnie okresy monitoringowe, zrezygnowano z analizy celów strategicznych oraz ewaluacji śródkresowej (mid-term). Po zakończeniu okresu trwania Strategii rozwoju, powinna natomiast nastąpić ewaluacja końcowa (ex-post), z przeprowadzenia, której ostateczny raport powinien zostać upubliczniony w grudniu następnego roku po okresie realizacji niniejszej ewaluacji.

6.7. Szczegółowy opis postępowania

Szczegółowy plan przygotowywania dwuletniego raportu monitoringowego o stanie realizacji SRMP 2016-2022 powinien być przedkładany Prezydentowi Pabianic przy zachowaniu niżej wskazanej ścieżki postępowania.

Tabela 8 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Roczego raportu monitoringowego

Lp	Realizator	Opis czynności	Termin
1	Stanowisko ds. nadzoru właścicielskiego i obsługi inwestorów	Występuje o przekazanie informacji dotyczących realizacji SRMP 2016-2022. Niezwłocznie dostarczone dane gromadzi i na ich podstawie sporządza <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i>	luty każdego kolejnego roku sprawozdawczego w okresie obowiązywania <i>Strategii</i>
2	Stanowisko ds. nadzoru właścicielskiego i obsługi inwestorów	Przedstawia <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i> Prezydentowi Pabianic	Pierwsza połowa maja każdego kolejnego roku sprawozdawczego w okresie obowiązywania <i>Strategii</i>
3	Prezydent Pabianic	Opiniuje i zatwierdza przedłożony materiał	Po otrzymaniu <i>Raportu</i>
4	Rada Miejska w Pabianicach	Zapoznaje się z <i>Raportem o stanie realizacji Strategii</i>	Po wystąpieniu z wnioskiem o udostępnienie lub

Źródło: Opracowanie własne.

Dla końcowego raportu monitoringowo-ewaluacyjnego o stanie realizacji SRMP 2016-2022 szczegółowy plan postępowania powinien przedstawiać się w analogiczny sposób, z dostosowaniem ram czasowych niniejszej procedury.

Załącznik nr 1. Wyciąg z diagnozy społeczno-gospodarczej

1. Przestrzeń i środowisko

1.1. Umiejscowienie gminy w województwie i kraju

Gmina miejska Pabianice leży w środkowej części województwa łódzkiego, powiecie pabianickim, będąc jego największym miastem. Gmina miejska Pabianice graniczy z następującymi gminami:

- od zachodu z gminą Dobroń;
- od północy z gminą Lutomiersk oraz Konstantynów Łódzki;
- od południa z gminą Dłutów;
- od wschodu z gminą Ksawerów oraz Wodzierady.

Rysunek 2 Położenie gminy miejskiej Pabianice w powiecie pabianickim

Źródło: Miejska Biblioteka Publiczna. [online] [dostęp: 10.12.2015]: <http://old.mbppab.pl/powiat.html>

Historia miasta Pabianice rozpoczyna się w okresie średniowiecza, choć znalezione na tym terenie ślady dowodzą o istnieniu ludzkich osad już w VI – V w p.n.e. Osada leżała na terenach zwanych Opolem Chropskim (nazwa prawdopodobnie określa ziemię bagnistą, porośłą krzakami, która zamarzając zimą tworzyła nierówności terenowe – „chropy”) i była jedną z pierwotnych form wspólnoty terytorialnej. Prawa miejskie Pabianice uzyskały w połowie XIV w. W 1555 r. miasto uzyskało od Zygmunta Augusta przywilej tworzenia cechów rzemieślniczych. Na przełomie XVI i XVII w., w okresie największego rozkwitu Pabianice, Rzgów oraz 48 wsi tworzyło rozległe dobra

zwane „państwem pabiańskim”, natomiast siedziba zarządu całością latyfundią znajdowała się w Pabianicach. Dalszy szybki rozwój zatrzymały jednak pożary, zarazy oraz przemarsze wojsk. W 1794 r. Pabianice liczyły tylko 482 mieszkańców, a ich charakter był rzemieślniczo-rolniczy. Wraz z końcem XVIII w. zakończył się 700-letni „krakowski”, okres historii miasta. Przemysłowe oblicze miasta ukształtowało się w wieku XIX, kiedy to przybywali do miasta fachowcy z Czech, Śląska i Saksonii. 11 września 1825 r. przybył do miasta Bogumił Krusche, założyciel rodu pabianickich przemysłowców i finansistów. Działalność rozpoczął od manufaktury skupiającej sześć warsztatów tkackich, a w połowie XIX w. Pabianice były już miastem przemysłowym, o profilu włókienniczym. W okresie tym miasto liczyło 4 128 mieszkańców, z czego 26 % utrzymywało się z włókiennictwa. Wtedy też Pabianice zajmowały drugie miejsce po Łodzi pod względem produkcji tkanin bawełnianych, wełnianych i mieszanych i stały się istotną częścią Ziemi Obiecanej, czyli miejsca, gdzie można prowadzić dobre interesy, pracować i godziwie zarabiać. Przez sto lat Pabianice wchodziły w skład Cesarstwa Rosyjskiego. Prężny rozwój Pabianic zahamował wielki kryzys gospodarczy i wybuch II wojny światowej. Po wojnie miasto podnosiło się ze zniszczeń, i powiększało się terytorialnie. Do największych przedsiębiorstw w województwie łódzkim należały Pabianickie Zakłady Tkanin Technicznych i Pabianickie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Pamotex” zatrudniający w najlepszym okresie prawie 10 tysięcy ludzi. Pabianice były uznawane za wzorcowe miasto socjalistyczne. Po transformacji ustrojowej i rewolucji informatycznej w 1989 r., dokonał się proces prywatyzacji działalności gospodarczej. Powstało wiele drobnych i średnich firm. Pojawił się kapitał zagraniczny, m.in. Lumileds Poland SA, sieci handlowe i banki. W roku 2004 święty Maksymilian Maria Kolbe został patronem miasta, a w roku 1999 miasto stało się siedzibą nowo powstałego powiatu pabianickiego¹³.

1.2. Charakterystyka sieci osadniczej

Administracyjnie gmina miejska Pabianice zajmuje powierzchnię: 3 299,0 ha. Tereny zabudowane i zurbanizowane zajmują 1 296,0 ha, co stanowi 39,3% ogólnej powierzchni gminy. W ich strukturze przeważają tereny mieszkaniowe (43,0%). Tereny zabudowane zajmują 893,0 ha (68,9% terenów zurbanizowanych).

Tabela 9 Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych (2014 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% terenów zurbanizowanych	% powierzchni gminy
tereny mieszkaniowe	557,0	43,0%	16,9%
tereny przemysłowe	176,0	13,6%	5,3%
tereny inne zabudowane	160,0	12,3%	4,8%
tereny zurbanizowane niezabudowane	43,0	3,3%	1,3%

13S. Saładaj. *Historia miasta*. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://um.pabianice.pl/contents/165>

tereny rekreacji i wypoczynku	76,0	5,9%	2,3 %
tereny komunikacyjne – drogi	268,0	20,7%	8,1%
tereny komunikacyjne - kolejowe	15,0	1,1%	0,5%
tereny komunikacyjne - inne	1,0	0,1%	0,1%
użytki kopalne	0,0	0,0%	0,00%
Grunty zabudowane i zurbanizowane – razem	1 296,0	100%	39,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Organami gminy miejskiej Pabianice są Rada Miejska oraz Prezydent Miasta Pabianic. Gminę miejską Pabianice cechują dogodna lokalizacja, bowiem przez miasto biegnie droga krajowa nr 14, która łączy Łódź z Wrocławiem. Ponadto na wschód od Pabianic biegnie trasa szybkiego ruchu, która z kolei łączy Łódź z Katowicami (droga tranzytowa na Warszawę i Gdańsk). Niedaleko miasta powstaje droga ekspresowa S14, zwana Zachodnią Obwodnicą Łodzi. W sierpniu 2015 r. trasa ta została wpisana na podstawową listę rządowego programu budowy dróg do roku 2023, natomiast w październiku bieżącego roku Urząd Wojewódzki w Łodzi wydał zezwolenie na realizację tej inwestycji dla pierwszego odcinka, od Węzła Lublinek do Węzła Teofilów¹⁴. Trasa S14 w przyszłości połączy autostradę A2 z drogą ekspresową S8. Dodatkową zaletą jest bliskość międzynarodowego Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta, który znajduje się na obrzeżach miasta Łódź, w odległości ok. 10 km od Pabianic. Kolejnym atutem jest położenie miasta Pabianice przy jednym z ważniejszych szlaków kolejowych. Linia z możliwością rozładunku towarów umożliwia dotarcie do wielu miast w całej Polsce¹⁵. Na terenie całej gminy wyróżnia się:

- budynki mieszkalne;
- obiekty użyteczności publicznej – szkoły, przedszkola, instytucje kultury itp.;
- obiekty infrastruktury turystycznej – hotele;
- obiekty handlowe, usługowe i przemysłowe – podmioty gospodarcze.

W mieście Pabianice działają najważniejsze dla ludności urzędy oraz instytucje: Urząd Miejski, Urząd Gminy, Urząd Skarbowy, Powiatowy Urząd Pracy, Urzędy Pocztove, Starostwo Powiatowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji, Straż Miejska, Komenda Powiatowa Straży Pożarnej, Miejskie Centrum Pomocy Społecznej, Muzeum Miasta Pabianic, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Zarząd Dróg i Zieleni Miejskiej, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z

¹⁴*Budowa S14. Jest zezwolenie na realizację inwestycji.* [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://www.dzienniklodzki.pl/arttykul/8977147,budowa-s14-jest-zezwolenie-na-realizacje-inwestycji,id,t.html>

¹⁵*Pabianice.* Folder promocyjny Urzędu Miejskiego w Pabianicach. Pabianice 2012, s. 3.

o.o., Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., Parafie, Szkoły, Przedszkola, Żłobek Miejski oraz Pabianickie Centrum Medyczne Sp. z o.o.

1.3. Opis zasobów naturalnych oraz warunków przyrodniczych gminy

Powierzchnia gminy miejskiej Pabianice wynosi 3 299,0 ha (32,9 km²), z czego lasy zajmują 286,0 ha (2,8 km²), użytki rolne 1 630,0 ha (16,3 km²). Przez teren gminy przepływają rzeki Dobrzyńka i Pabianka.

Tabela 10 Struktura gruntów rolnych (2014 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% użytków rolnych	% powierzchni gminy
grunty orne	1 244,0	76,3%	37,7%
Sady	45,0	2,8%	1,4%
łąki trwałe	221,0	13,5%	6,7%
pastwiska trwałe	45,0	2,8%	1,4%
grunty rolne zabudowane	67,0	4,1%	2,0%
grunty pod stawami	3,0	0,2%	0,1%
grunty pod rowami	5,0	0,3%	0,1%
Użytki rolne razem	1 630,0	100,0%	49,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Tabela 11 Struktura gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (2014 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych	% powierzchni gminy
Lasy	286,0	98,3%	8,7%
grunty zadrzewione i zakrzewione	5,0	1,7%	0,1%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	291,0	100,0%	8,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Gmina miejska Pabianice położona jest od 150 do 200 m n.p.m. i znajduje się w obszarze wielkiego płata wysoczyznowego, który jest swego rodzaju pomostem pomiędzy wyżynną strefą południowej Polski a terenami nizinnymi na północy kraju. Cały powiat pabianicki wchodzi w skład niecki łódzkiej, wypełnionej skałami wapiennymi, marglami, piaskami oraz iłami kredowymi. Rzeźbę terenu stanowią w przeważającej części wysoczyzny morenowe. Przez gminę miejską Pabianice przepływają

dwie małe rzeki Pabianka i Dobrzyńka, będące dopływami Neru¹⁶. Klimat w gminie miejskiej Pabianice został sklasyfikowany¹⁷ jako CfB. Jest to klimat morski.

Tabela 12 Struktura gruntów pod wodami (2014 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% gruntów pod wodami	% powierzchni gminy
grunty pod wodami morskimi wewnętrznymi	0,0	0,0%	0,0%
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	12,0	63,2%	0,4%
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	7,0	36,8%	0,2%
Grunty pod wodami razem	19,0	100,0%	0,6%

Źródło: Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

1.4. Opis zasobów kulturowych

Do zasobów, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na terenie gminy miejskiej Pabianice należą:

- kościół parafialny św. Mateusza, z lat 1583-1588;
- kościół ewangelicko-augsburski pw. św. Piotra i Pawła przy ul. Zamkowa 8, z lat 1827-1831;
- kaplica cmentarna Kindlerów na cmentarzu ewangelicko-augsburskim z roku 1913;
- cmentarz żydowski przy ul. Jana Pawła II 57, z 1 poł. XIX w.;
- Dom Tkacza przy ul. św. Jana 20, z 1830 r.;
- dom przy ul. Piłsudskiego 12, z roku 1893;
- willa z ogrodem przy ul. Piłsudskiego 14, z roku 1905;
- dom przy ul. P. Skargi 78, z roku 1885;
- dwór kapituły krakowskiej przy Starym Rynku 1, z roku 1571;
- dom przy ul. Zamkowej 21, z roku 1830;
- dom przy ul. Zamkowej 23, z roku 1830;
- pałac Kindlera przy ul. Zamkowej 26, powstały po roku 1880;
- zespół zabudowań przemysłowych firmy Krusche i Ender przy ul. Zamkowej z 2 poł. XIX w.:
 - tkalnia „wysoka” (ul. Zamkowa 4);
 - biuro główne (ul. Zamkowa 3);
 - pałac Enderów (ul. Piłsudskiego 2)¹⁸.

¹⁶Tamże.

¹⁷Informacja Pabianice. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://pl.db-city.com/Polska--Wojew%20C3%B3dztwo-%20C3%B3dskie--Powiat-pabianicki--Pabianice>

¹⁸Zestawienie zabytków nieruchomych. [online] [dostęp: 14.12.2015]; http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-

2. Sfera społeczna

2.1. Demografia

Gmina miejska Pabianice w 2014 r. była zamieszkiwana przez 67 207 osób, z czego 54,0% stanowiły kobiety. Liczba ludności gminy stanowi w przybliżeniu 56,2% ludności powiatu pabianickiego oraz 2,7% ludności województwa łódzkiego. Pabianice jest największym miastem w aglomeracji łódzkiej oraz Łódzkim Obszarze Metropolitalnym. Gęstość zaludnienia wynosi 2 037 os./km² i jest dużo większa niż średnia dla powiatu pabianickiego (243 os./km²) i znacznie większa niż średnia dla województwa łódzkiego (137 os./km²). Współczynnik feminizacji (określa ile kobiet w danym społeczeństwie przypada na 100 mężczyzn) wynosi 118 kobiet. Współczynnik ten dla powiatu pabianickiego i województwa łódzkiego wynosi odpowiednio 113 i 110 kobiet.

Tabela 13 Liczba ludności w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014

Rok	Liczba ludności ogółem [os.]	Mężczyźni [os.]	Kobiety [os.]
2009	69 018	31 754	37 264
2010	69 303	31 935	37 368
2011	68 922	31 707	37 215
2012	68 321	31 439	36 882
2013	67 688	31 139	36 549
2014	67 207	30 891	36 316

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, jeśli nie zostaną podjęte działania przeciwdziałające depopulacji, liczba ludności powiatu pabianickiego, a więc również gminy miejskiej Pabianice będzie się kurczyć:

- w 2025 r. w stosunku do 2015 r. o 2,2%;
- w 2035 r. w stosunku do 2025 r. o 3,5%;
- w 2045 r. w stosunku do 2035 r. o 4,1%.

Tabela 14 Prognoza liczby ludności gminy miejskiej Pabianice

Liczba ludności według prognoz [os.]	2025	2035	2045
	65 598	63 303	60 708

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Przyrost naturalny w gminie miejskiej Pabianice od 2009 r. niezmiennie przyjmuje wartości ujemne. Trend ujemny jest zbliżony danym dla powiatu pabianickiego oraz województwa łódzkiego.

Tabela 15 Przyrost naturalny w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014

Ruch naturalny	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Urodzenia żywe	613	634	619	626	571	555
Zgony ogółem	901	908	873	955	893	873
Przyrost naturalny	-288	-274	-254	-329	-322	-318

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Saldo migracji w gminie dla migracji wewnętrznych na przestrzeni ostatnich sześciu lat przyjmowało wartości ujemne, natomiast dla migracji zagranicznych również przyjmuje ono wartości ujemne, z tym że w roku 2010 migracje zagraniczne nie miały miejsca¹⁹.

Tabela 16 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014

Kategoria	2009	2010	2011	2012	2013	2014
saldo migracji wewnętrznych	-151	-194	-114	-132	-271	-141
saldo migracji zagranicznych	-9	0	-13	-5	-13	-29

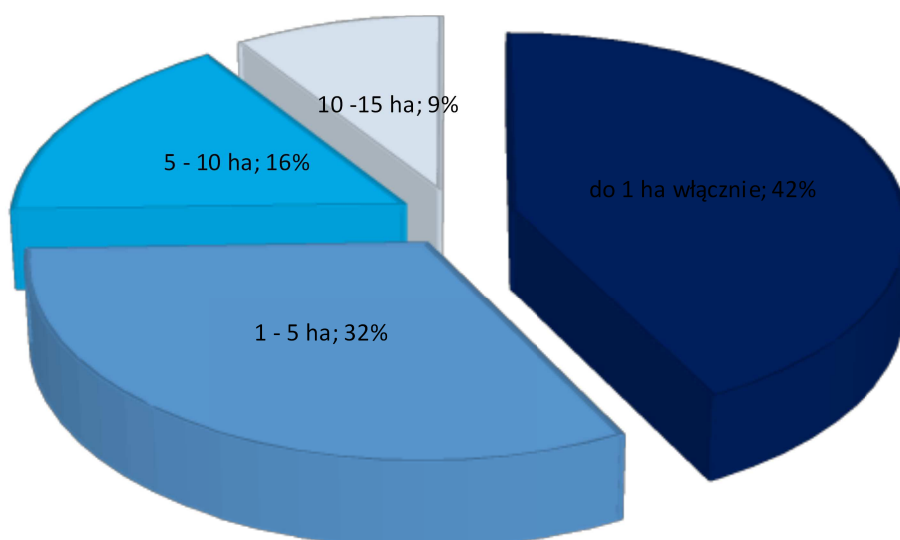
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Liczba ludności między rokiem 2009 a 2014 zmniejszyła się o 1 811 osób. Najwyższy spadek odnotowano w populacji w wieku 10-29 lat oraz 45-54 lata, natomiast największy przyrost wystąpił w populacji osób w wieku 35-39 lat, 65-69 lat oraz 85 lat i więcej.

Ekonomiczna struktura wiekowa w gminie miejskiej Pabianice odzwierciedla sytuację w powiecie pabianickim, województwie łódzkim i Polsce. Największą grupę wiekową stanowią osoby w wieku produkcyjnym (18-64 lata) – 61,3% populacji. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w populacji ogółem ma tendencję spadkową, natomiast w wieku poprodukcyjnym ma tendencję wzrostową. Wskaźnik obciążenia demograficznego rozumiany jako ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, na koniec 2014 r. wyniósł 38,7 i był wyższy niż wartość dla powiatu (35,6) i województwa (34,2).

¹⁹Migracja wewnętrzna to zmiany miejsca stałego lub czasowego pobytu, polegająca na przekroczeniu granicy administracyjnej danej jednostki terytorialnej w celu osiedlenia się na stałe lub czasowo w innej jednostce w granicach kraju. Migracja zewnętrzna to przekroczenie granicy państwa związane ze względnie trwałą zmianą miejsca zamieszkania – [za] *Migracje ludności*, Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego.

Wykres 1 Podział demograficzny według ekonomicznych grup wieku (2014 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

W populacjach, w których struktura demograficzna przesuwana się w kierunku społeczeństwa starzejącego, a jednocześnie podnoszona jest granica wieku emerytalnego, niezwykle ważną jest identyfikacja potrzeb zdrowotnych, zwłaszcza w kontekście profilaktyki. Zakres priorytetowych potrzeb zdrowotnych określono na podstawie analizy dostępnych danych zdrowotnych, w tym danych dotyczących standaryzowanego współczynnika umieralności (dalej: SMR) udostępnionego przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (dalej: NIZP-PZH)²⁰.

Dla zdrowotności mieszkańców Pabianic największe znaczenie mają miażdżyca, nie w pełni zdiagnozowane stany chorobowe i nieznanne przyczyny zgonu, choroby alkoholozależne, niewydolność serca i przewlekłe choroby wątroby. Bardzo wysoko znajdują się również choroby układu trawiennego oraz zamierzone samouszkodzenie. Analizę przeprowadzono na potrzeby planowania celowanych programów profilaktycznych, dla realizacji których niezbędna będzie współpraca z innymi podmiotami.

²⁰Atlas umieralności. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny. [online] [dostęp: 09.11.2015] ; http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html

Tabela 17 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu pabianickiego [2009-2011]

Kod ICD10	Nazwa jednostki chorobowej	Miejsce wśród powiatów	SMR	Liczba zgonów
R95-R99	Nie w pełni zdiagnozowane stany chorobowe i nieznanne przyczyny zgonu	376	2,871	413
X2, K70, K73	Choroby alkoholozależne	353	1,614	161
I50	Niewydolność serca	331	1,585	524
K70, K73, K74	Przewlekłe choroby wątroby	358	1,463	95
K00 – K93	Choroby układu trawiennego	368	1,347	231
X60 - X84	Zamierzone samouszkodzenie	270	1,309	80
I70	Miażdżycy	249	1,137	375
G00 - G99	Choroby układu nerwowego	266	1,137	62
C91-C95	Białaczki	265	1,133	32
M00 - M99	Choroby układu kostno-mięśniowego i tkanki łącznej	237	1,129	6
E10-E14	Cukrzyca	216	1,111	79
I00 - I99	Choroby układu krążenia	194	1,062	1 978
C00 - C97	Nowotwory ogółem	164	0,911	21

Atlas umieralności, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny [online] [dostęp: 14.12.2015]; http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html

2.2. Rynek pracy

W gminie Miejskiej Pabianice w 2014 r. było 14 487 osób pracujących, z czego 8 078 (55,8%) stanowiły kobiety. W porównaniu do 2009 r. liczba pracujących w gminie miejskiej Pabianice spadła o 7,1%.

Tabela 18 Pracujący wg płci w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014

Wyszczególnienie [os.]	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mężczyźni	7 152	7 395	6 954	6 620	6 463	6 409
kobiety	8 441	8 575	7 701	7 537	7 958	8 078
Suma	15 593	15 970	14 655	14 157	14 421	14 487

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

W 2014 r. w gminie zarejestrowanych było 3 805 osób bezrobotnych, z czego 2 015 (53,0%) stanowiły kobiety.

Tabela 19 Bezrobotni wg płci w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014

Wyszczególnienie [os.]	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mężczyźni	2 069	2 144	2 397	2 596	2 407	2 015
kobiety	1 935	1 964	2 325	2 388	2 204	1 790
Suma	4 004	4 108	4 722	4 984	4 611	3 805

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Udział bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł w 2014 r. 9,2% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten wzrósł w porównaniu do roku 2009 o 0,1% i jest wyższy niż dla powiatu pabianickiego (8,4%), województwa łódzkiego (8,1%) oraz dla Polski (7,5%).

Tabela 20 Główni pracodawcy

ZM Pamso S.A.	Produkcja asortymentów mięsno-wędliniarskich
PFN PaFaNa S.A.	Produkcja narzędzi do obróbki metali
Pawo Sp. z o.o.	Produkcja garniturów
PPHU Victory	Produkcja kolekcji sportowych (firma ubiera w stroje sportowe reprezentacje kilku państw)
Grupa ADAMED (Polfa Pabianice S.A./Adamed Consumer Healthcare S.A.)	Produkcja produktów leczniczych
Aflofarm Farmacja Polska Pabianice	Produkcja produktów leczniczych
Suwary S.A.	Producent opakowań, kanistrów, konewek, butelek, trójkątów ostrzegawczych itp.
Lumileds Poland S.A.	Produkcja i eksport źródeł światła

Źródło: Opracowanie własne.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gminach powiatu pabianickiego (czyli także w gminie miejskiej Pabianice) wynosi 3 189,3 PLN, czyli 79,7% średniego wynagrodzenia krajowego brutto, które wynosi 4 004,0 PLN.

2.3. Uczestnictwo w kulturze

Działalność kulturalna w Pabianicach to przede wszystkim działania polegające na ochronie dziedzictwa kulturowego, czytelnictwo, społeczny ruch kulturalny (tutaj ośrodki i domy kultury, szkoły, stowarzyszenia i środowiska), twórczość indywidualna (literaci, filmowcy, plastycy, fotograficy czy regionaliści) i rozrywka (tutaj sale tańca, kluby muzyczne czy galerie). Instytucje kultury prężnie działające w mieście to Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Ośrodek Kultury, Muzeum Miasta Pabianic oraz zasługująca na szczególną uwagę Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, która wciąż sprawuje rolę swego rodzaju ośrodka kultury.

Imprezy organizowane cyklicznie to przede wszystkim Dni Pabianic, Jarmark Świąteczny, Dzień Zdrowia oraz coroczne Pabianickie Maratony Sztuki, podczas których prezentują swój dorobek artyści rękodzielnicy. Podczas imprezy uczestnicy mają okazję poznać proces powstawania dzieł, następuje wymiana wiedzy i doświadczeń. Inną imprezą jest Międzynarodowy Festiwal „Muzyka Świata” organizowana przez parafię ewangelicko-augsburską świętych Piotra i Pawła. Z kolei Miejski Ośrodek Kultury organizuje Ogólnopolski Konkurs Tańca Nowoczesnego, Ogólnopolski Przegląd Zespołów Muzycznych Rock/Master Reaktywacja oraz cykliczne prezentacje światowego rysunku satyrycznego. Imprezy organizowane przez powyższe instytucje cieszą się ogromną popularnością²¹. W trakcie Dni Pabianic odbywają się festyny, podczas których występują gwiazdy polskiej sceny muzycznej oraz kabaretowej. Imprezę inicjuje Towarzystwo Przyjaciół Pabianic. Oprócz tego w kalendarzu corocznych imprez widnieje miejska edycja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, na której łączy się działalność charytatywna z żywiołową zabawą, co znajduje uznanie w oczach mieszkańców, którzy licznie w tych wydarzeniach uczestniczą²².

²¹Pabianice. Folder promocyjny Urzędu Miejskiego w Pabianicach. Pabianice 2012, s. 29-31.

²²Tamże, s. 34.

3. Sfera gospodarcza

3.1. Struktura podstawowych branż gospodarki

Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Miejskiej w 2014 r. wyniosła 6 865²³ i była wyższa o 2,1% niż w 2009 r. Liczba podmiotów zarejestrowanych w gminie Miejskiej stanowi 55,0% podmiotów zarejestrowanych na terenie powiatu pabianickiego oraz 2,9% przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie województwa łódzkiego. Większość przedsiębiorstw, tj. 5 243 (76,4%) to podmioty prywatne. Dominują przedsiębiorstwa działające w obszarze handlu oraz branży usługowej. Podmioty działające w obszarze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa stanowią jedynie 0,6% ogółu podmiotów.

Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON (2014 r.)

Kategoria	2009 [szt.]	2014 [szt.]
pozostała działalność	4 849	5 085
przemysł i budownictwo	1 826	1 740
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	46	40
ogółem	6 721	6 865

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Najliczniej reprezentowane są następujące sekcje PKD 2007:

- G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 1 923 podmioty;
- C – przetwórstwo przemysłowe – 1 060 podmiotów;
- F – budownictwo 647 podmiotów.

Ocenia się, że z perspektywy możliwości absorpcji środków zewnętrznych szczególnie nacisk należy położyć na identyfikację i wsparcie informacyjne skierowane do podmiotów o potencjale rozwojowym.

Tabela 22 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.)

Sekcje i działy według PKD 2007	Wartość [szt.]
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	40
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	2
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	1 060
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	13
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	18

²³Dane GUS odzwierciedlają stan na koniec 2014 r., po zestawieniu z danymi z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Krajowego Rejestru Sądowego według stanu na kwiecień 2015 r., ocenia się, że wartość ta może być nieco zawyżona.

Sekcja F – Budownictwo	647
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 923
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	422
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	172
Sekcja J – Informacja i komunikacja	171
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	243
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	257
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	559
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	172
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17
Sekcja P – Edukacja	234
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	397
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	97
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	421
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	1
Suma	6 866

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Wśród podmiotów gospodarczych dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których liczba według:

- Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej: CEIDG) wynosi 5 035, co stanowi 73,3% ogólnej liczby podmiotów;
- Głównego Urzędu Statystycznego wynosi 5 243, co stanowi 76,4% ogólnej liczby podmiotów.

Jako bardziej rzeczywiste ocenia się dane CEIDG, bowiem są one dostępne według stanu na kwiecień 2015 r., podczas gdy dane GUS odzwierciedlają stan na koniec 2014 r. Osoby fizyczne wpisane do CEIDG trudnią się przede wszystkim handlem i usługami, przetwórstwem przemysłowym i budownictwem.

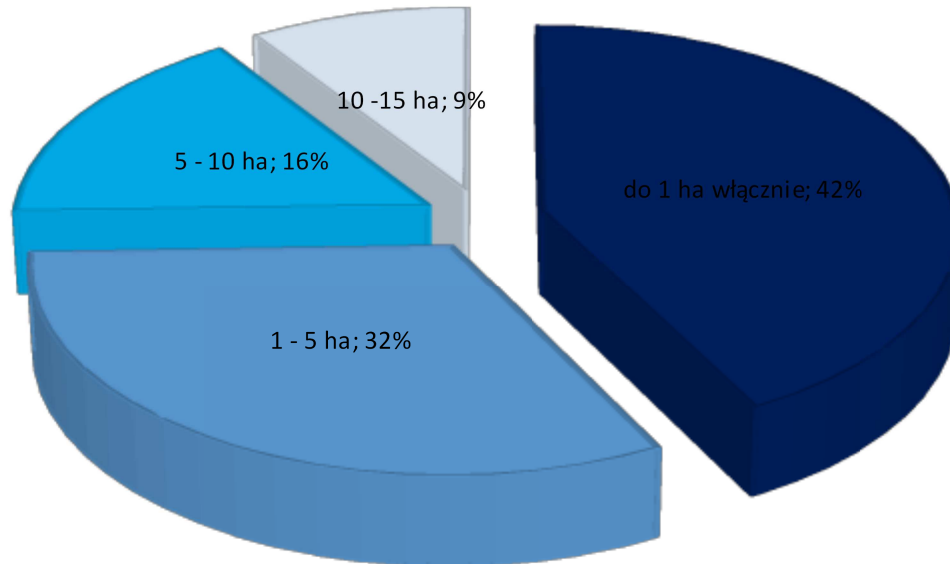
Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wpisanych jest 610 podmiotów zlokalizowanych na terenie gminy miejskiej Pabianice²⁴. Podmioty te działają w branżach związanych z handlem i usługami, przetwórstwem przemysłowym oraz budownictwem.

Pod względem wielkości, dominują przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (mikroprzedsiębiorstwa), których jest 6 509 i stanowią one 94,8% wszystkich przedsiębiorstw. Od 10 do 49 pracowników zatrudniają 292, czyli 4,3% przedsiębiorstw (małe przedsiębiorstwa), od 50-249 pracowników zatrudnia 58, czyli 0,8% przedsiębiorstw. Od 250-999 pracowników zatrudnia 5, czyli 0,1% przedsiębiorstw, a 1 000 i więcej pracowników zatrudnia 1 przedsiębiorstwo, które stanowi 0,01 wszystkich przedsiębiorstw.

3.2. Rolnictwo

Liczba gospodarstw rolnych działających na terenie gminy miejskiej Pabianice wynosi 600. W strukturze gruntów dominują gospodarstwa bardzo małe lub małe. 16,2% ogółu gospodarstw posiada ciągnik rolniczy, a łączna liczba ciągników wynosi 133.

Wykres 2 Liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie (2014 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

W gospodarstwach dominuje uprawa zbóż, zarówno pod względem liczby gospodarstw, jak i powierzchni zasiewów.

²⁴Krajowy Rejestr Sądowy. Ministerstwo Sprawiedliwości. [online] [dostęp: 14.12.2015];

Tabela 23 Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa (2014 r.)

Rodzaj zasiewów	Wartość [ha]
Ogółem	598,5
zboża razem	553,9
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	518,8
pszenica ozima	22,1
pszenica jara	31,2
Żyto	90,9
jęczmień ozimy	4,3
jęczmień jary	22,5
Owies	38,3
pszenżyto ozime	128,4
pszenżyto jare	33,9
mieszanki zbożowe ozime	12,9
mieszanki zbożowe jare	134,2
kukurydza na ziarno	35,1
Ziemniaki	16,5
uprawy przemysłowe	0,0
buraki cukrowe	0,0
rzepak i rzepik razem	0,0
strączkowe jadalne na ziarno razem	0,0
warzywa gruntowe	2,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Tabela 24 Liczba gospodarstw wg rodzaju zasiewów (2014 r.)

Rodzaj zasiewu	Liczba[szt.]
zboża razem	150
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	149
Ziemniaki	66
uprawy przemysłowe	0
buraki cukrowe	0
rzepak i rzepik razem	0
strączkowe jadalne na ziarno razem	0
warzywa gruntowe	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Na terenie gminy dominuje hodowla trzody chlewnej oraz chów drobiu.

Tabela 25 Hodowla zwierząt w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.)

Pogłowie zwierząt	Liczba [szt.]
-------------------	---------------

bydło	200
trzoda chlewna	1 099
Konie	94
drób	40 462

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 14.12.2015];

4. Infrastruktura techniczna

4.1. Mieszkalnictwo

Zabudowa na terenie gminy miejskiej Pabianice nie jest jednorodna – istnieje zarówno zabudowa jednorodzinna jak i wielorodzinna.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 6 309 budynków mieszkalnych, w tym 30 936 mieszkań. Łączna liczba izb wynosi 99 570, a powierzchnia użytkowa 1 717 571 m². Ponadto:

- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2014 r. wynosiła ~ 55,5 m²;
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wynosi ~ 25,6 m²;
- średnia liczba izb w mieszkaniu wynosi ~ 3,0;
- mieszkania na 1 000 mieszkańców wynoszą ~ 460,3 szt.

Tabela 26 Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje (2014 r.)

Typ instalacji	Liczba mieszkań wyposażonych [szt.]	% mieszkań wyposażonych
Wodociąg	29 159	94,3%
ustęp spłukiwany	27 742	89,7%
Łazienka	26 776	86,6%
centralne ogrzewanie	24 436	79,0%
gaz sieciowy	20 994	67,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 15.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Na komunalny zasób gminny składa się 4 161 mieszkań o łącznej powierzchni 153 806 m², w tym 57 mieszkań socjalnych o łącznej powierzchni 1 425 m².

4.2. Sieć komunikacyjna

Powiązania Gminy z układem zewnętrznym wyznaczają:

- drogi krajowe:
 - Nr 12 – droga o długości ok. 757 km, łącząca granicę państwa z Niemcami w miejscowości Łęknica (województwo lubuskie) z granicą państwa z Ukrainą koło miejscowości Dorohusk. Droga ta przebiega przez miejscowości Trzbiel, Żary, Żagań, Szprotawa, Przemków, Głogów, Szlichtyngowa, Wschowa, Leszno, Gostyń, Borek Wielkopolski, Jarocin, Kotlin, Pleszew, Kalisz, Opatówek, Błaszki, Sieradz, Zduńska Wola, Łask, Pabianice, Piotrków Trybunalski, Sulejów, Opoczno, Przysucha, Radom, Zwoleń, Puławy, Piaski, Chełm;

- Nr 14 – droga o długości ok. 83 km łącząca Łowicz i Pabianice. Droga ta biegnie przez Stryków i Łódź;
 - Nr 71 – droga o długości ok. 53 km pełniąca funkcje obwodnicy Łodzi, biegnąca od autostrady A2, węzeł Stryków, do Rzgowa (województwo łódzkie). Droga ta biegnie przez miejscowości: Zgierz, Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki oraz Pabianice.
- Drogi wojewódzkie:
- Nr 485 – Droga o długości ok. 34 km łącząca Pabianice i Bełchatów (województwo łódzkie). Droga ta biegnie przez miejscowości: Pawłówek, Huta Dłutowska, Dłutów, Wadlew, Drużbice i Kałduny;
- drogi ekspresowe:
- S8 – jest jedną z najważniejszych dróg szybkiego ruchu w Polsce. Łączy Wrocław, Łódź, Warszawę i Białystok. Docelowo będzie miała długość 565 km. Jej budowa jest mocno zaawansowana, wiele odcinków oddano już do ruchu, trwa budowa lub postępowania przetargowe na kolejnych. Droga ekspresowa S8 wchodzi w skład międzynarodowej trasy E67, która łączy Pragę, przez Warszawę i kraje bałtyckie z Helsinkami. Na odcinku między Warszawą i Ostrowią Mazowiecka jest fragmentem trasy Via Baltica, która ma połączyć Warszawę z Tallinem. Droga ta biegnie przez miejscowości: Magnice - Wrocław - Oleśnica - Syców - Kępno - Wieruszów - Wieluń - Złoczew - Sieradz - Zduńska Wola - Łask - Pabianice - Rzgów - Łódź - Piotrków Trybunalski - Tomaszów Mazowiecki - Rawa Mazowiecka - Mszczonów - Nadarzyn - Janki Małe - Warszawa - Marki - Radzymin - Wyszków - Trzcianka - Ostrów Mazowiecka - Zambrów - Stare Jeżewo – Białystok;
 - S14 – droga ta docelowo będzie miała ok. 41 km długości i będzie pełnić funkcje zachodniej obwodnicy Łodzi. Połączy autostradę A2 z drogą ekspresową S8. Kiedy powstanie, zrewolucjonizuje komunikację między Pabianicami, Konstantynowem Łódzkim, Aleksandrowem Łódzkim, Zgierzem i Łodzią²⁵.

W gminie miejskiej Pabianice usługi transportowe są bardzo dobrze zabezpieczone. W Pabianicach działa komunikacja miejska: autobusy i tramwaje. Autobusy jeżdżą na liniach miejskich, nocnych i podmiejskich. Łącznie 17 linii. W ramach komunikacji tramwajowej istnieją 2 linie. Komunikacja nocna funkcjonuje w ramach 2 linii. Ponadto w mieście Pabianice funkcjonuje kolej oraz komunikacja PKS i BUS. Dworzec Kolejowy mieści się przy ulicy Łaskiej 37.

Dostępne są połączenia kolejowe z następującymi miastami:

25Co na drogach. Pabianice. [online] [dostęp: 16.12.2015];
<http://conadrogach.pl/miejscowosc/lozkie/pabianice/>

- Do Białegostoku – 1 połączenie; czas dojazdu ~ 4,5 h;
- Do Wrocławia – 6 połączeń, między godziną 05:00 a 19:00, średni czas dojazdu ~ 3,5 h;
- Do Kalisza – 11 połączeń, między godziną 05:00 a 19:00, średni czas dojazdu ~ 1,5 h;
- Do Poznania – 4 połączenia, między godziną 07:00 a 17:00, średni czas dojazdu ~ 3 h i 45 min.;
- Do Łodzi – 28 połączeń, między godziną 04:00 a 00:00, średni czas dojazdu ~ 15 min.;
- Do Sieradza – 28 połączeń, między godziną 05:00 a 23:00, średni czas dojazdu ~ 50 min.;
- Do Warszawy – 3 połączenia, między godziną 09:00 a 18:00, średni czas dojazdu ~ 2,5 h;
- Do Lublina – 1 połączenie, czas dojazdu ~ 4,5 h;
- Do Kuluszek – 1 połączenie, czas dojazdu ~ 1 h;
- Do Ostrowa Wielkopolskiego – 11 połączeń, między godziną 05:00 a 19:00, średni czas dojazdu ~ 1,5 h;
- Do Skierniewic – 3 połączenia, między godziną 09:00 a 18:00, 1 h i 15 min.;
- Do Tłuszcza – 1 połączenie, czas dojazdu ~ 3 h;
- Do Żyrardowa – 1 połączenie, czas dojazdu ~ 1 h i 40 min²⁶.

Połączenia autobusowe obsługują: PKS Łódź, PKS Zduńska Wola, PKS Sieradz, PKS Wieluń, PKS Bełchatów, PKS Radomsko, PKS Częstochowa oraz PKS Mława. W mieście Pabianice jest 10 przystanków, z których w różnych kierunkach odjeżdżają autobusy. Wyżej wymienione przedsiębiorstwa realizują połączenia na następujących trasach:

- PKS Łódź (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - Pabianice – Łódź;
 - Pabianice – Romanów;
 - Bełchatów – Pabianice – Łódź;
 - Wieluń – Pabianice – Łódź;
- PKS Zduńska Wola (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - Pabianice – Łask;
 - Widawa – Zduńska Wola – Pabianice – Łódź;
 - Widawa – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;

26Rozkład jazdy kolei ważny od 13.12.2015 do 12.03.2016. [online[dostęp: 17.12.2015]; http://komunikacjapabianice.pl/rozkład_pkp_new.php

- PKS Sieradz (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Widawa – Łask – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Wrocław;
- PKS Wieluń (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Działoszyn – Pabianice – Łódź;
- PKS Bełchatów (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Łask – Pabianice – Łódź;
 - – Żelów – Pabianice – Łódź;
 - – Bełchatów – Pabianice – Łódź;
- PKS Radomsko (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Pabianice – Łódź;
- PKS Częstochowa (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Pabianice – Łódź;
 - – Pabianice – Łódź;
- PKS Mława (wszystkie kursy realizowane są w obie strony):
 - – Pabianice – Warszawa.

Połączenia BUS realizują: PKS Łódź oraz prywatne firmy takie jak „MS Kris” Krzysztof Giercarz, „Polmix” P. Biniecki i A. Kubicki, „NKM” Mariusz Nowak, „Ola” Tomasz Trzeszczak, „Es-Ka-Es” Stanisław Szczesio oraz „Dyżans bus” Jerzy Szubert. Busami można dostać się z Pabianic do Łodzi, Konstantynowa Łódzkiego, Rydzyn, Lutomińska oraz Bełchatowa.

4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy miejskiej Pabianice oraz okolicznych miejscowości pełni Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Pabianicach. Wydobycie i uzdatnianie wody odbywa się na dwóch stacjach wodociągowych, a jej dystrybucja poprzez sieć wodociągową o łącznej długości 235,6 km²⁷. Ścieki natomiast odbierane są

²⁷Według danych GUS za rok 2014 (tab. 23) długość sieci wynosi 140 km. Za bardziej wiarygodne należy jednak uznać dane ZWiK w Pabianicach.

poprzez sieć kanalizacyjną o długości 273,1 km²⁸ i odprowadzane do systemu kanalizacyjnego miasta Łodzi, a docelowo do Grupowej Oczyszczalni Ścieków. Spółka eksploatuje punkt odbioru nieczystości płynnych i świadczy usługi w zakresie przewozu nieczystości płynnych. ZWiK Pabianice zapewnia ciągłą, niezakłóconą dostawę wody, która codziennie jest badana przez Laboratorium Spółki pod względem fizyko – chemicznym. Odbiór ścieków w mieście odbywa się w większości poprzez sieć kanalizacji rozdzielczej. Na niewielkich obszarach np. z ul. Partyzanckiej i ul. Armii Krajowej odbiór ścieków następuje poprzez sieć kanalizacji ogólnospławnej. Dla odbiorców, którzy nie mają możliwości korzystania z sieci kanalizacyjnej Spółka zapewnia odbiór ścieków wraz z wywozem poprzez wykorzystanie wozów asenizacyjnych²⁹.

W dniu 12 września 2014 r. pomiędzy przedstawicielami Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi a Prezesem Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., podpisana została umowa o dofinansowanie Projektu pn. „Rozbudowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego Miasta Pabianic” w ramach działania 1.1 Gospodarka wodno – ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM priorytetu I Gospodarka wodno – ściekowa Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013. Realizacja tego projektu przyczyniła się do zniwelowania niedoborów jakościowych i ilościowych systemu poprzez renowację istniejących i budowę nowych ciągów kanalizacyjnych umożliwiających podłączenie do sieci nieruchomości z pozostałych nieskanalizowanych obszarów miasta oraz modernizację istniejącej stacji uzdatniania wody. Wszystkie te działania mają na celu osiągnięcia stopnia skanalizowania miasta bliskiego 99%³⁰.

Tabela 27 Parametry systemu zaopatrzenia w wodę (2014 r.)

Parametr	Wartość
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	140,0
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych [szt.]	5 371,0
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	2 209,2
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [os.]	62 109,0
zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca [m ³]	32,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 15.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Tabela 28 Parametry systemu oczyszczania ścieków (2014 r.)

Parametr	Wartość
-----------------	----------------

²⁸Według danych GUS za rok 2014 (tab. 24) długość sieci wynosi 149,2 km. Za bardziej wiarygodne należy jednak uznać dane ZWiK w Pabianicach.

²⁹ZWiK Pabianice. Usługi. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://wortal.zwik.pabianice.pl/uslugi.html>

³⁰Realizujemy projekt „Rozbudowa i modernizacja systemu wodno-kanalizacyjnego miasta Pabianice. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://wortal.zwik.pabianice.pl/ofirmie/projekty-do-realizacji.html>

długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	149,2
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	3 083
ścieki odprowadzone [dam ³]	2 663,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	54 687

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 15.12.2015];

4.4. Gospodarka odpadami

Gmina miejska Pabianice należy do II regionu gospodarki odpadami komunalnymi (RGOK) Od 1 lipca 2013 r. na terenie Pabianic obowiązuje nowy system gospodarki odpadami komunalnymi, który nałożył na miasto obowiązek odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych, w zamian za uiszczoną opłatę. Realizując ustawowy obowiązek miasto Pabianice ogłosiło przetarg na „Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych oraz nieruchomości niezamieszkałych z obszaru Miasta Pabianic, w wyniku którego wyłoniło wykonawcę usługi na okres 18 miesięcy, tj. do dnia 31 grudnia 2014 r.– firmę Eko-Region Sp. z o.o. z siedzibą w Bełchatowie³¹.

Tabela 29 Ilość poszczególnych odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy miejskiej Pabianice (2014 r.)

Odpady [Mg]	2014
odpady wielkogabarytowe	368,6
niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne zebrane w ciągu roku	16 237,4
zmieszane odpady opakowaniowe	1 177,1
zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu	457,5
opakowania z papieru i tektury	0,2
opakowania z tworzyw sztucznych	200,2
opakowania ze szkła	891,0
Opakowania z metali	2,3
Urządzenia zawierające freony	2,3
Farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcze i żywice zawierające substancje niebezpieczne	6,3
Leki	2,6
Baterie i akumulatory	0,5
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki	3,2
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne	3,1
odpady ulegające biodegradacji	1 885,1
zużyte opony	16,5
Suma	21 253,9

³¹Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta Pabianice za rok 2014. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://um.pabianice.pl/uploads/files/odpady/analiza_11_06_15.pdf

Źródło: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta Pabianice za rok 2014*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://um.pabianice.pl/uploads/files/odpady/analiza_11_06_15.pdf

Tabela 30 Odpady komunalne zagospodarowane z Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.)

Odpady odebrane od mieszkańców [Mg]	2014
odpady wielkogabarytowe	198,7
Opakowania z tworzyw sztucznych	1,2
Opakowania ze szkła	8,3
Zmieszane odpady z budowy, remontów, demontażu	433,6
Lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć	0,2
Urządzenia zawierające freony	2,3
Farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcze i żywice zawierające substancje niebezpieczne	6,3
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki	3,2
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne	3,1
Suma	656,9

Źródło: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta Pabianice za rok 2014*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://um.pabianice.pl/uploads/files/odpady/analiza_11_06_15.pdf

4.5. Infrastruktura energetyczna

W ciepło zaopatruje gminę miejską Pabianice Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Pabianicach, który posiada ciepłownię miejską oraz kotłownię Piaski. Spółka systematycznie realizuje zadania udziałem środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, mające na celu dostosowanie systemu produkcji i dystrybucji energii cieplnej do obowiązujących standardów³². Sprzedawcą i dostawcą energii w gminie miejskiej Pabianice jest PGE Polska Grupa Energetyczna Dystrybucja S.A. Oddział Łódź Miasto. Na północnych obrzeżach miasta Pabianice mieści się stacja elektroenergetyczna o napięciu 220/110 kV i powierzchni ok. 2,5 ha. Stacja eksploatowana jest przez dwie firmy: Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. oraz wspomnianą wcześniej PGE Dystrybucja S.A. Oddział Łódź Miasto. Stacja elektroenergetyczna jest częścią systemu elektroenergetycznego i umożliwia rozdział dopływającej z elektrowni energii elektrycznej pomiędzy linie napowietrzne, wyprowadzane z niej w różnych kierunkach. Odbywa się to w jednej z głównych części funkcjonalnych stacji elektroenergetycznej nazywanej rozdzielnią, która w stacji Pabianice, tak jak w większości stacji najwyższych napięć (400 lub 220 kV), wykonana jest jako napowietrzna. W stacji znajdują się dwie rozdzielnie: napowietrzna rozdzielnia 220 kV oraz napowietrzna rozdzielnia 110 kV³³.

³²Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Pabianicach. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://www.zec.pabianice.pl/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=2

³³Modernizacja stacji elektroenergetycznej 220/110 kV. Pabianice. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://www.stacjapabianice.pl/wp-content/uploads/2013/11/Folder_Pabianice.pdf

Według Urzędu Regulacji Energetyki w całym województwie łódzkim istnieje 200 elektrowni wiatrowych, 40 elektrowni wodnych przepływowych do 0,3 MW, 2 elektrownie wodne przepływowe o mocy do 5 MW, 10 elektrowni biogazowych, 7 elektrowni słonecznych, 1 elektrownia biomasy oraz 2 elektrownie realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa). Łączna moc elektrowni wynosi 357,3 MW. W powiecie pabianickim znajduje się 5 elektrowni wiatrowych i 4 elektrownie wodne przepływowe do 0,3 MW. Łączna moc elektrowni wynosi 2,049 MW.

5. Infrastruktura społeczna

5.1. Infrastruktura oświatowa

Na terenie gminy miejskiej Pabianice znajdują się następujące placówki oświatowe:

- przedszkola samorządowe:
 - Przedszkole Miejskie nr 2;
 - Przedszkole Miejskie nr 3;
 - Przedszkole Miejskie nr 4 im. Misia Uszatka;
 - Przedszkole Miejskie nr 5;
 - Przedszkole Miejskie nr 6;
 - Przedszkole Miejskie nr 8;
 - Przedszkole Miejskie nr 11;
 - Przedszkole Miejskie nr 12;
 - Przedszkole Miejskie nr 13;
 - Przedszkole Miejskie nr 14;
 - Przedszkole Miejskie nr 15;
 - Przedszkole Miejskie nr 16;
- szkoły podstawowe:
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 im. K. Promyka, z klasami integracyjnymi;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3 im. Mikołaja Kopernika;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 im. Grzegorza Piramowicza;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 8 im. Jadwigi Wajsówny, z oddziałami integracyjnymi;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 9 z oddziałami integracyjnymi;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 13 im. Stefanii Sempołowskiej;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 14 im. Stanisława Staszica;
 - Publiczna Szkoła Podstawowa nr 17 im. Małgorzaty Kozery-Gliszczyńskiej;
- gimnazja:
 - Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II;
 - Publiczne Gimnazjum nr 2 im. Armii Krajowej;
 - Publiczne Gimnazjum nr 3 im. Tadeusza Kościuszki, z oddziałami integracyjnymi³⁴;
- szkoły ponadgimnazjalne oraz zespoły szkół:
 - I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego;

34M. Niepsuj. *Placówki oświatowe*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://um.pabianice.pl/contents/154>

- II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi;
- Zespół Szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego;
- Zespół Szkół nr 2 im. Janusza Groszkowskiego;
- Zespół Szkół nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic;
- Szkoły wyższe:
 - Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna.

Niepubliczne placówki oświatowe:

- Punkt przedszkolny „Kłapciatek”;
- Punkt przedszkolny „Domino”;
- Niepubliczne Przedszkole „Tygrysek”;
- Niepubliczne Przedszkole „Akademia Uśmiechu 2”;
- Niepubliczne Przedszkole „Czarodziejska Akademia”;
- Niepubliczne Przedszkole nr 10 Zgromadzenia Córek Bożej Miłości;
- Zespół Szkół Prywatnych im. Św. Wincentego a’Paulo (Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące);
- Zespół Szkół Prywatnych „Heureka”³⁵;

Ponadto w mieście funkcjonuje Żłobek Miejski, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia oraz cztery szkoły językowe.

Liczba uczniów placówek kształcenia podstawowego i gimnazjalnego znajduje się w trendzie malejącym. Natomiast porównując liczbę dzieci w przedszkolach do liczby dzieci w szkołach podstawowych, stwierdza się, że dość duży odsetek dzieci objętych jest procesem edukacji przedszkolnej. Dane te znajdują swoje odzwierciedlenie w statystykach GUS, według których 94,5% dzieci w wieku 3-6 lat uczęszcza do przedszkoli (średnia dla powiatu to 85,5% a dla województwa 84,1%).

W roku 2014 do szkół podstawowych w gminie miejskiej Pabianice uczęszczało 3 257 uczniów, w powiecie pabianickim 6 283 uczniów, a w województwie łódzkim 141 309 uczniów. Do szkół gimnazjalnych w gminie miejskiej Pabianice, w tym samym roku uczęszczało 1 418 uczniów, w powiecie 2 910 uczniów, a w województwie 67 865 uczniów. Natomiast do szkół ponadgimnazjalnych w roku 2014 uczęszczało w gminie miejskiej Pabianice 2 522 uczniów, w powiecie pabianickim 3 102 uczniów, a w województwie łódzkim 90 461 uczniów. W porównaniu z rokiem 2013, liczba uczniów szkół podstawowych z gminy miejskiej Pabianice wzrosła o 9,5%, dla powiatu liczba ta wzrosła o 8,9%, natomiast dla województwa liczba ta wzrosła o 7,0%. Liczba uczniów szkół gimnazjalnych w gminie w porównaniu z rokiem 2013 spadła o 5,3%, w powiecie o 2,2%, a w województwie liczba ta spadła o 3,2%. Natomiast liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych w gminie miejskiej Pabianice w porównaniu z

³⁵*Edukacja*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://www.zyciepabianic.pl/informator/edukacja.html>

rokiem 2013 spadła o 6,1%, w powiecie i województwie również liczba ta spadła odpowiednio o 6,5% oraz o 4,6%.

W 2014 r. współczynnik skolaryzacji brutto³⁶ dla szkół podstawowych gminy miejskiej Pabianice wyniósł 93,2%, dla powiatu pabianickiego wyniósł 91,5%, natomiast dla województwa łódzkiego 95,4%. Z kolei współczynnik skolaryzacji netto³⁷ dla szkół podstawowych w gminie miejskiej Pabianice w tym samym roku wyniósł 91,5%, w powiecie 90,2%, a w województwie 94,4%. Dla szkół gimnazjalnych gminy miejskiej Pabianice współczynnik skolaryzacji brutto w 2014 r. wyniósł 88,1%, natomiast w powiecie i województwie był on wyższy od gminnego i wyniósł odpowiednio: 94,1% i 99,5%. Natomiast współczynnik skolaryzacji netto dla gimnazjów w gminie miejskiej Pabianice wyniósł w roku 2014 80,7%, dla gimnazjów powiatowych wyniósł 88,0%, a dla wojewódzkich 93,4% (dane GUS za 2014 r.)

5.2. Infrastruktura sportowa

W gminie miejskiej Pabianice funkcjonuje Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji będący Miejską Jednostką Budżetową, realizującą zadania zgodnie ze statutem zatwierdzonym przez Radę Miasta Pabianic. Ośrodek realizuje zadania w zakresie kultury fizycznej: wychowania fizycznego, sportu, rekreacji, rehabilitacji ruchowej. Do podstawowych zadań Ośrodka należą w szczególności: utrzymanie i udostępnienie bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwijanie usług w zakresie sportu, rekreacji i rehabilitacji ruchowej, współpraca ze szkołami w zakresie wychowywania fizycznego, współpraca z Uczniowskimi Klubami Sportowymi, klubami sportowymi oraz prowadzenie wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego. MOSiR zapewnia mieszkańcom czynny i aktywny wypoczynek, udostępniając swoją bogatą bazę sportowo-rekreacyjną. Jednostka posiada krytą pływalnię, centrum tenisowe (odkryte korty tenisowe), siłownię „Instynkt”, gabinet ortopedii i rehabilitacji oraz restaurację „Plejada”. Ponadto w skład bazy rekreacyjno-sportowej wchodzi: kąpielisko z plażą „Businka” oraz Ośrodek Rekreacyjno-Żeglarski w Nowym Duninowie, położonym w lesie, nad Zalewem Włocławskim, w sercu Gostynińskiego Parku Krajobrazowego. Ośrodek ten dysponuje domkami letniskowymi, polem namiotowym, placem zabaw, boiskami sportowymi oraz wypożyczalnią rowerów wodnych, żagliówek i kajaków³⁸. Na kortach tenisowych będących wizytówką Ośrodka organizowane są zawody na poziomie krajowej rangi

36Współczynnik skolaryzacji brutto – relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan na dzień 31.12.) w grupie wieku określanej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

37Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan na dzień 31.12.) w grupie wieku określanej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

38Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pabianicach. [online] [dostęp: 18.12.2015] Dostępny w WWW: http://www.mosir.pabianice.pl/index_2.html

mistrzowskiej. W Pabianicach ponadto mieści się największa w Polsce, oświetlona strzelnica golfowa Klubu A&A. Na terenie tego obiektu znajduje się pole golfowe „Arkadia”. Ponadto miejscami wypoczynku mieszkańców Pabianic są tereny zielone takie jak: Bulwar im. F. Kruschego, Europejski Park Rzeźby, Park Słowackiego, Park Jordanowski, Park Wolności oraz Las Miejski (unikalny obiekt o powierzchni 250,0 ha)³⁹. Wymieniony w bazie noclegowej hotel „Włókniarz” położony jest na terenach zielonych Ośrodka.

Na terenie gminy miejskiej Pabianice funkcjonuje wiele klubów sportowych, m.in. Pabianickie Towarzystwo Koszykówki, Klub Sportów Ogólnowojskowych „Walter”, Pabianickie Towarzystwo Cyklistów, Pabianicki Klub Karate, Uczniowski Klub Sportowy „Azymut”, Pabianicki Klub Tenisowy, Klub Sportowy „Zjednoczeni”, Pabianicki Klub Sportów Wodnych, Stowarzyszenie Piłki Ręcznej PABIKS, Pabianicki Klub Koszykówki 99, UKS „Włókniarz” (piłka nożna), UKS „Tytan” (zapasy), UKS „Ósemka” (gimnastyka artystyczna), UKS „Korona” (badminton), Klub Piłki Siatkowej „Energia”, Klub Futbolu Amerykańskiego „Wilki” oraz Pabianickie Stowarzyszenie Paintballu⁴⁰.

MOSiR jest organizatorem wielu imprez sportowych. Są to m.in. mistrzostwa powiatu pabianickiego w sztafetach pływackich szkół ponadgimnazjalnych, mistrzostwa powiatu pabianickiego w sztafetowych biegach przełajowych, mecze i turnieje piłki nożnej oraz koszykówki.

W Pabianicach ponadto istnieją boiska wielofunkcyjne przy szkołach podstawowych oraz gimnazjalnych. Należy również nadmienić, iż Pabianice w roku 2009 rozpoczęły realizację własnego programu „Animator Sportu”, polegającego na zatrudnianiu na wyżej wymienionych nowoczesnych boiskach wielofunkcyjnych animatorów sportu, którzy w godzinach pozalekcyjnych oraz w weekendy animują czas i prowadzą zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, zachęcając do aktywnego spędzania czasu⁴¹.

5.3. Infrastruktura kultury

Rolę centrów kultury w gminie miejskiej Pabianice pełnią przede wszystkim: Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Lorentowicza, Muzeum Miasta Pabianic, Miejski Ośrodek Kultury im. Zbigniewa Herberta oraz Centrum Seniora przy Miejskim Centrum Pomocy Społecznej. MOK jak już wcześniej wspomniano jest organizatorem ważnych imprez takich jak: Ogólnopolski Konkurs Tańca Nowoczesnego, Ogólnopolski Przegląd Zespołów Muzycznych Rock/Master Reaktywacja oraz cykliczne prezentacje światowego rysunku satyrycznego. Oprócz tego MOK oferuje szereg ciekawych zajęć. W ramach swojej

39Pabianice. Folder promocyjny Urzędu Miejskiego w Pabianicach. Pabianice 2012, s. 32-24.

40Tamże, s. 34.

41Ł. Stencel. *Program „Animator Sportu”*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://um.pabianice.pl/contents/content/147/313>

działalności prowadzi sekcje: taneczną, plastyczną, muzyczną, wokalną, teatralną, baletową, fotograficzną oraz naukę gry na gitarze. Ponadto MOK organizuje spotkania filmowe, koncerty, wystawy, jarmarki świąteczne i różnego rodzaju konkursy. W Ośrodku działa telewizja Pro-MOK, Terenowy Ośrodek Edukacji Ekologicznej oraz Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Miejska Biblioteka Publiczna obejmuje bibliotekę główną oraz 4 filie, zlokalizowane w różnych częściach miasta (w tym biblioteka dla dzieci i młodzieży oraz filia w Pabianickim Centrum Medycznym). Zbiory biblioteczne liczą 150 tys. woluminów (w tym czasopisma oprawne) oraz 2 tys. druków specjalnych. Działalność biblioteki nie ogranicza się jedynie do upowszechniania i popularyzacji czytelnictwa (tutaj przede wszystkim udostępnianie zbiorów, dyskusyjne kluby książki dla dorosłych i dzieci, lekcje biblioteczne, wystawki książek oraz spotkania autorskie), oraz działalności informacyjnej (tutaj dział instrukcyjny oraz system bibliografii regionalnej województwa łódzkiego), ale również księżnica prowadzi szeroką działalność artystyczną i oświatową. Do działalności tej należą m.in. Galeria ExLibris oraz Klub Literacko-Filmowy i Klub Historyczny. Inna, dodatkowa i równie ciekawa działalność instytucji to prowadzenie zajęć z obsługi komputera i Internetu oraz lekcje języka angielskiego⁴².

Muzeum Miasta Pabianic posiada 5 działów: archeologia, historia, etnografia (tu poddział zbiory afrykańskie), przyroda (tu dwa poddziały: badania ornitologiczne oraz badania chiropterologiczne) oraz historia sztuki. Działalność muzeum to nie tylko badania naukowe w ramach działów, ale przede wszystkim organizacja wystaw stałych i czasowych, lekcji muzealnych, wydawnictwo różnych publikacji oraz współorganizacja różnych projektów kulturalnych. Do najbardziej interesujących zbiorów placówki należą: hełm późnoceltycki z pełnym wyposażeniem wojownika, strój czarownika szczepowego z południowej Afryki, kolekcja pieczęci cechowych i dawnych pocztówek. Warto nadmienić, iż muzeum przez wiele lat prowadziło badania archeologiczne na obszarze łódzkim, pod kierunkiem Marii Jażdżewskiej, córki współtwórcy polskiej archeologii – profesora Konrada Jażdżewskiego⁴³.

Centrum Seniora działa przy Miejskim Centrum Pomocy Społecznej w Pabianicach. Jest to interdyscyplinarny projekt kulturalno-społeczno-edukacyjny, skierowany do osób w wieku 60 lat i więcej. Projektowi przyświecają następujące cele: promocja kreatywnego spędzania czasu wolnego wśród seniorów, aktywny udział seniorów w życiu społecznym i kulturalnym, nawiązywanie relacji międzyludzkich, poprawa jakości i poziomu życia osób starszych, wszechstronny rozwój, edukacja oraz usprawnienie osób starszych. Cele te realizowane są poprzez różnorodne działania: codzienne zajęcia stałe dla osób zakwalifikowanych do korzystania z formy stałej Centrum, sekcje zainteresowań (aktywizacji i terapii ruchowej,

42 *O bibliotece*. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://www.mbppab.pl/>

43 *Pabianice*. Folder promocyjny Urzędu Miejskiego w Pabianicach. Pabianice 2012, s. 29.

plastyczna, taneczna, fotograficzna, teatralna, komputerowa, języków obcych oraz gier stolikowych), spotkania oraz konsultacje, wycieczki, wyjścia do instytucji kultury i spotkania tematyczne (karnawał, święta, Dzień Seniora, Dzień Babci, Dzień Dziadka, Dzień Kobiet, Dzień Mężczyzn)⁴⁴.

5.4. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Na terenie gminy miejskiej Pabianice działa Miejskie Centrum Pomocy Społecznej. W ramach MCPS działa Dzienny Ośrodek Adaptacyjny dla Osób Niepełnosprawnych, który prowadzi kompleksową rehabilitację psychofizyczną i społeczną oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej adresowane do osób niepełnosprawnych, głównie niepełnosprawnych intelektualnie⁴⁵. Ponadto w strukturach MCPS od stycznia 2004 r. funkcjonuje Ośrodek Profilaktyki i Integracji Społecznej, który koordynuje i realizuje zadania ujęte w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz te, które wynikają z ustaw kompetencyjnych w obszarze polityki społecznej gminy. W Ośrodku działają m.in.: Klub Integracji Społecznej, Punkt Konsultacyjny ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, Punkt Konsultacyjny ds. narkomanii, HIV i AIDS, Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Ośrodek Edukacji Uzupełniającej, Program Antynikotynowy oraz Pomarańczowa Linia⁴⁶.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej rozumiany jest jako udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Wskaźnik ten dla lat 2010-2014 znajduje się w przedziale od 6,2% (2010 r.) do 6,4% (2012 r.), by w 2014 r. spaść do wartości 5,8%. Wskaźnik ten obliczony dla powiatu wynosi 5,6%, a dla województwa 7,6%. W ramach udzielonych świadczeń dominują świadczenia na rzecz rodzin, których dochód na osobą znajduje się poniżej kryterium ustawowego (kryterium dochodowe).

Tabela 31 Zasięg korzystania z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2014

Jednostka terytorialna	poniżej kryterium dochodowego [%]					powyżej kryterium dochodowego [%]				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
województwo łódzkie	5,3	5,0	5,8	6,0	5,4	3,0	2,9	2,1	2,2	2,2

44 *O nas*. [online] [dostęp: 06.05.2016]; <http://seniorpabianice.pl/o-nas-64>

45 *Miejskie Centrum Pomocy Społecznej w Pabianicach*. [online] [dostęp: 19.12.2015]; <http://mcps.pabianice.pl/>

46 *Ośrodek Profilaktyki i Integracji Społecznej OPIIS*. [online] [dostęp: 19.12.2015]; http://opiis.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=54

powiat pabianicki	3,6	3,4	4,1	4,1	3,6	2,5	2,6	2,1	2,0	2,0
gmina miejska Pabianice	3,6	3,5	4,3	4,4	3,8	2,6	2,7	2,1	2,1	2,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 17.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

Pomoc przyznawana jest głównie rodzinom, których dochód na osobę znajduje się poniżej kryterium dochodowego.

Rzeczywista liczba rodzin objętych świadczeniami przyznawanymi w ramach zadań zleconych i zadań własnych bez względu na formę i rodzaj świadczenia

W 2014 r. 670 rodzin otrzymywało zasiłki rodzinne na dzieci, a liczba dzieci wynosiła 1 235. Kwota świadczeń rodzinnych wyniosła 4 215,00 złotych (dane GUS za 2014 r.).

Tabela 32 Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia

Kategoria pomocy	Liczba rodzin				
	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	4 502	4 302	4 329	4 334	3 878
Liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń	1 099	1 096	1 155	1 120	1 113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: *Miejskiego Centrum Pomocy Społecznej w Pabianicach*.

Najczęstsze przyczyny korzystania ze świadczeń to bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Tabela 33 Struktura rodzin w gminie Miejskiej Pabianice, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy

Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej [%]	2010	2014
Ubóstwo	41	48
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	6	5
Bezrobocie	56	52
niepełnosprawność	33	31
długotrwała lub ciężka choroba	47	45
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	32	25
Alkoholizm	4	4
Narkomania	0	0
przemoc w rodzinie	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: *Miejskiego Centrum Pomocy Społecznej w Pabianicach*.

Na terenie gminy miejskiej Pabianice usługi ochrony zdrowia świadczą:

- PCM Sp. z o.o. Przychodnia rejonowa nr 3;
- PCM Sp. z o.o. Przychodnia rejonowa nr 1;
- ”;

- ;
- NZOZ Centrum Dermatologii;
- NZOZ „Vitasana”;
- ”;
- ”;
- NZOZ Centrum Medyczne „Pro-Med” Sp. z o.o.;
- ;
- „D.D.J.-Med” Spółka Cywilna Barbara Dresler, Barbara Dryńska, Wojciech Jerzyński;
- NZOZ „Mac-Med”;
- NZOZ „Selwa”;
- NZOZ „Puls – Med.”;
- ;
- ;
- NZOZ „Nasz Dentysta” Spółka Cywilna Katarzyna Kowalska-Frańczak, Bartosz Frańczak;
- Gabinet Stomatologiczny Beata Juśkiewicz;
- ”;
- ;
- „Prodent” Daria Szymańska;
- Grupowa Praktyka Lekarska „Stom-Cess” s.c.;
- Centrum Medyczne „Pro-Med” Sp. z o.o.;
- NZOZ „Dent-A” Grażyna Łuczak⁴⁷.

Wskazane powyżej podmioty świadczą usługi podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki zdrowotnej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Na terenie gminy miejskiej Pabianice udzielono w 2014 r. 577 119 porad lekarskich. Na obszarze gminy miejskiej Pabianice działa 35 aptek⁴⁸

Specjalistyczną, całodobową opiekę zdrowotną zapewnia Pabianickie Centrum Medyczne – szpital oraz przyszpitalna przychodnia. Istnieją tu poradnie: urologiczna, alergologiczna, chirurgiczna dla dzieci, chirurgiczna, urazowo-ortopedyczna, neonatologiczna, preluksacyjna, leczenia wad postawy u dzieci, nefrologiczna, onkologiczna, gastroenterologiczna, okulistyka, ginekologiczno-położnicza, diabetologiczna, neurologiczna, neurologiczna dla dzieci, gruźlicy i chorób płuc, kardiologiczna (z gabinetem EKG), dermatologiczna, medycyny pracy,

⁴⁷Placówki medyczne. [online] [dostęp: 16.12.2015]; <http://um.pabianice.pl/contents/content/157/316>

⁴⁸Apteki i punkty apteczne. Główny Urząd Statystyczny. [online] [dostęp: 16.12.2015]; <http://stat.gov.pl/>

otolaryngologiczna, logopedyczna i neurologopedyczna, stomatologiczna, ortodontyczna oraz pracownia psychologiczna. Szpital natomiast dysponuje oddziałami takimi jak: izba przyjęć, oddział wewnętrzny I, oddział wewnętrzny II, oddział dziecięcy, oddział neonatologiczny z patologią noworodka, oddział ginekologiczno-położniczy, oddział chirurgii ogólnej i naczyniowej, oddział chirurgii urazowo-ortopedycznej, oddział urologiczny, oddział neurologiczny, oddział udarowy, oddział anestezjologii i intensywnej terapii, oddział ratunkowy, blok operacyjny, blok porodowy, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład diagnostyki obrazowej i elektrodiagnostyki, specjalistyczna przychodnia endoskopii, laboratorium centralne, zakład patomorfologii, serologia, zakład rehabilitacji, pabianickie centrum rehabilitacji (oddział rehabilitacyjny, ośrodek rehabilitacji dziennej, oddział rehabilitacji neurologicznej wczesnej), szkoła rodzenia, pabianickie centrum psychiatryczne, sterylizatornia oraz apteka. Placówka obejmuje opieką medyczną mieszkańców powiatu przez całą dobę, ponieważ funkcjonuje tu nocna i świąteczna pomoc medyczna POZ. Rocznie szpital hospitalizuje prawie 20 000 pacjentów oraz udziela blisko 162 000 porad, przede wszystkim mieszkańcom Pabianic i powiatu pabianickiego.⁴⁹ Ponadto na terenie miasta Pabianic działają gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w następujących szkołach: szkoły podstawowe nr 1, 3, 5, 8, 9, 13, 14 i 17, gimnazja nr 1, 2, 3, I i II Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Św. Wincentego a`Paulo, oraz Zespół Szkół Prywatnych „Heureka”.

Według danych Narodowego Funduszu Zdrowia najdłuższy czas oczekiwania na miejsce na oddziale (powyżej 100 dni) w Pabianickim Centrum Medycznym dotyczy oddziału rehabilitacyjnego (307 dni, 395 osób oczekujących), ośrodka rehabilitacji dziennej (185 dni, 103 osoby oczekujące), oddziału chirurgii urazowo-ortopedycznej (178 dni, 35 osób oczekujących). Najdłuższy czas oczekiwania na wizytę (powyżej 100 dni) w poradni Pabianickiego Centrum Medycznego dotyczy poradni stomatologicznej (301 dni, 76 osób oczekujących), poradni ortodontycznej (127 dni, 124 osoby oczekujące), poradnia gastroenterologiczna (119 dni, 3 osoby oczekujące), poradnia diabetologiczna (113 dni, brak danych o liczbie osób oczekujących), poradnia rehabilitacyjna (103 dni, 7 osób oczekujących), poradnia gruźlicy i chorób płuc (101 dni, 107 osób oczekujących). Natomiast powyżej 30 dni, a do 100 dni oczekuje się na miejsce na następujących oddziałach: zakład rehabilitacji, oddział chirurgii ogólnej i naczyniowej oraz na wizytę w następujących przychodniach: alergologicznej dla dzieci, urazowo-ortopedycznej, stomatologicznej oraz pracowni endoskopii. W pozostałych placówkach medycznych na terenie

⁴⁹*Pabianickie Centrum Medyczne*. [online] [dostęp: 16.12.2015]; <http://www.pcmnzo.pl/index.php>

miasta Pabianic najdłużej czeka się na wizyty do: stomatologa, diabetologa, okulisty, kardiologa, alergologa, rehabilitanta i fizjoterapeuty⁵⁰.

5.5. Bezpieczeństwo publiczne

W gminie miejskiej Pabianice mieści się Komenda Powiatowa Policji. W komendzie funkcjonują następujące wydziały: kryminalny, dochodzeniowo-śledczy, prewencji, ruchu drogowego oraz referaty: patrolowo-interwencyjny, oraz do walki z przestępczością gospodarczą i korupcją. Miasto podzielone jest na 12 rejonów podległych osobnym dzielnicowym. KPP w Pabianicach bierze udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych takich jak: „Użyj wyobraźni” oraz „Wspólne osiedla”⁵¹.

W gminie miejskiej Pabianice mieści się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej pod którą podlegają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej z powiatu pabianickiego. Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza z miasta Pabianic posiada trzy wozy strażackie i należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Priorytetem Jednostki jest organizacja oraz prowadzenie akcji ratowniczo-gaśniczych, czyli likwidacja skutków powstałych pożarów i innych miejscowych zagrożeń. Do zadań jednostki należy również rozpoznawanie zagrożeń pożarowych oraz organizowanie i udział w ćwiczeniach doskonalących. Ponadto Jednostka realizuje działania w celu propagowania kultury fizycznej poprzez organizowanie zajęć sportowych czy uczestnictwa czynnego w różnego rodzaju zawodach sportowych na szczeblu powiatowym, wojewódzkim i krajowym⁵².

⁵⁰Ogólnopolski Informator o Czasie Oczekiwania na Świadczenia Medyczne. [online] [dostęp: 18.12.2015]; <http://kolejki.nfz.gov.pl/Informator/Index/>

⁵¹Komenda Powiatowa Policji Pabianice. [online] [dostęp: 18.12.2015]; http://www.pabianice.policja.gov.pl/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

⁵²Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza. [online] [dostęp: 19.12.2015]; <http://www.strazpozarna.com.pl/straz/index.php/pracownicy-jednostki.html>

6. Wnioski

Najważniejsze mocne strony Miasta stanowiące o jego potencjalne rozwojowym to przede wszystkim:

1. Bliskie położenie Miasta względem stolicy regionu – Łodzi – atuty wynikające z położenia to przede wszystkim bliskość dużego rynku pracy, ośrodka administracyjnego, akademickiego, usług zdrowotnych i kulturalnych wyższego rzędu, centrum komunikacyjnego.
2. Centralne położenie w sieci transportowej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem położenia w sieci dróg kołowych.
3. Bogate, wielowiekowe, zróżnicowane dziedzictwo historii, kultury i religii.
4. Bogate dziedzictwo gospodarcze związane przede wszystkim z historią przemysłu włókienniczego.
5. Przynależność do Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.

Najważniejsze słabe strony Miasta stanowiące barierę rozwojową to przede wszystkim:

1. Postępujący proces depopulacji związany z migracjami na tereny wiejskie i suburbanizacją Miasta;
2. Wysokie na tle powiatu pabianickiego i województwa łódzkiego natężenie bezrobocia.
3. Brak współpracy między jednostkami administracji samorządowej różnych szczebli.
4. Wysoki stopień dekapitalizacji przestrzeni publicznej oraz substancji mieszkaniowej zwłaszcza w reprezentacyjnych częściach Miasta.
5. Wysoki stopień dekapitalizacji stanu technicznego dróg.
6. Zły stan techniczny infrastruktury transportu tramwajowego i dekapitalizacji taboru.

Najważniejsze szanse rozwoju Miasta pozwalające wykorzystać mocne strony i minimalizować oddziaływanie słabych stron to przede wszystkim:

1. Wykorzystanie potencjału lokalizacyjnego Miasta.
2. Identyfikacja funkcji Miasta – wiodącej i wspomagających i ich konsekwentna realizacja.
3. Kształtowanie przestrzeni przyjaznej zamieszkaniu i budującej wizerunek Miasta o wysokiej jakości usługach publicznych.
4. Wykorzystanie dziedzictwa historii, kultury, przemysłu dla rozwoju i promocji Miasta. Budowanie wizerunku miasta kultury i rekreacji.
5. Wzmocnienie powiązań transportowych z Łodzią.
6. Opracowanie i realizacja programu rewitalizacji w powiązaniu ze strategią niskoemisyjną.

Najważniejsze zagrożenia rozwoju Miasta osłabiające mocne strony i wzmacniające oddziaływanie słabych stron to przede wszystkim:

1. Konkurencja ze strony innych ośrodków miejskich i wiejskich w tym wewnątrz obszaru metropolitalnego oraz konkurencja ze strony innych obszarów metropolitalnych.
2. Zmienne prawo wynikające z różnic światopoglądowych i politycznych na szczeblu rządowym.
3. Wysoka konkurencja w zakresie pozyskiwania środków z dotacji zewnętrznych.

Rekomendacje:

1. Przyjęcie specjalizacji dominującej, którą jest funkcja mieszkaniowa.
2. Przyjęcie specjalizacji wspomagająca I, którą jest funkcja przemysłowa.
3. Przyjęcie specjalizacji wspomagającej II, którą jest funkcja kulturotwórcza i rekreacyjna.
4. Identyfikacja obszarów zdegradowanych i podjęcie działań rewitalizacyjnych.
5. Realizacja strategii niskoemisyjnej, w tym oprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej oraz optymalizacja zużycia energii cieplnej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno - przesyłowych i rozdzielczych
6. Zaangażowanie społeczności lokalnej w działania strategiczne i operacyjne w samorządzie.
7. Rozwój narzędzi promocji gospodarczej i kulturalnej Miasta.
8. Aktywne i twórcze uczestnictwo w ŁOM, w tym wykorzystanie szans dla modernizacji transportu tramwajowego.

Załącznik nr 2. Karta projektu

Nazwa planowanego działania	
Specjalizacja	Pole operacyjne
Uzasadnienie ważności realizacji i spójności z SRMP 2016-2022	
Jednostka odpowiedzialna za realizację	
Źródła finansowania	

Spisy

Spis rysunków

Rysunek 1 Podstawowe definicje	
Rysunek 2 Położenie gminy miejskiej Pabianice w powiecie pabianickim.....	40

Spis tabel

Tabela 1 Logika założeń strategicznych.....	10
Tabela 2 Kierunki działania Specjalizacja dominująca.....	12
Tabela 3 Kierunki działania – Specjalizacja wspomagająca I.....	17
Tabela 4 Kierunki działania – Specjalizacja wspomagająca II.....	20
Tabela 5 Projekty kluczowe – zaakceptowane w ramach ZIT ŁOM.....	21
Tabela 6 Różnice między monitoringiem a ewaluacją.....	33
Tabela 7 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu.....	38
Tabela 8 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Rocznej raportu monitoringowego.....	38
Tabela 9 Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych (2014 r.).....	41
Tabela 10 Struktura gruntów rolnych (2014 r.).....	43

Tabela 11 Struktura gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (2014 r.).....	43
Tabela 12 Struktura gruntów pod wodami (2014 r.).....	43
Tabela 13 Liczba ludności w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014.....	45
Tabela 14 Prognoza liczby ludności gminy miejskiej Pabianice.....	45
Tabela 15 Przyrost naturalny w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014.....	45
Tabela 16 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014.....	46
Tabela 17 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu pabianickiego [2009-2011].....	48
Tabela 18 Pracujący wg płci w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009-2014.....	49
Tabela 19 Bezrobotni wg płci w gminie miejskiej Pabianice w latach 2009–2014.....	49
Tabela 20 Główni pracodawcy.....	49
Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON (2014 r.).....	51
Tabela 22 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.).....	51
Tabela 23 Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa (2014 r.).....	54
Tabela 24 Liczba gospodarstw wg rodzaju zasiewów (2014 r.).....	54
Tabela 25 Hodowla zwierząt w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.).....	55
Tabela 26 Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje (2014 r.).....	56
Tabela 27 Parametry systemu zaopatrzenia w wodę (2014 r.).....	60
Tabela 28 Parametry systemu oczyszczania ścieków (2014 r.).....	60
Tabela 29 Ilość poszczególnych odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy miejskiej Pabianice (2014 r.).....	61
Tabela 30 Odpady komunalne zagospodarowane z Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w gminie miejskiej Pabianice (2014 r.).....	62
Tabela 31 Zasięg korzystania z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2014.....	69
Tabela 32 Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia.....	70
Tabela 33 Struktura rodzin w gminie Miejskiej Pabianice, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy.....	70

Spis wykresów

Wykres 1 Podział demograficzny według ekonomicznych grup wieku (2014 r.).....	47
Wykres 2 Liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie (2014 r.).....	53

